

Asonkyrön Joulu
1987

**Isonkyrön kunta
ja
Isonkyrön seurakunta**

toivottavat Pohjankyrön kansalle
joulurauhaa ja onnea vuodelle 1988

"Menkäämme nyt Beetlehemiin
katsomaan sitä, mikä on tapahtunut
ja minkä Herra meille ilmoitti."

Lk 2:15

*Hyvää Joulua
ja
onnellista uutta vuotta*

Sisällysluettelo

Joulun äiti ja lapsi	Erik Silvola	2
Lapset ja vanhukset työsarkana	Leena Nykänen	3
Muuttuu, muuttuu	Jaakko Ujainen	4
Perinnettä on kummitusperinnekin	Kalevi Vuorinen	5
Jouluaatto 1939	Uuno Markko	6
Joulumuistoja		7
Virsikirjan tarina	Heikki Oksala	8
Nasaretin nikkari	Marnen	11
Runot	Raija Konttas	12
Siirtolaisuus Isostakyröstä		
Pohjois-Amerikkaan vuosina		
1869—1914	Matti Asikainen	13
Polun rakkahan	Tapani Kontsas	16
Armias oli kanssani	Tapani Kontsas	16
Kyrönmaan yrittäjäkurssin tervehdys	Sakari Isohella	17
Kevään valo	Marnen	18
Päivä kiertokoulussa	Matti Nummensalo	19
Kronikka kesästä 1987	M.M.	20
Tonttujen tanssi	Matti Hannuksela	21
Kuvia itsenäisyyden		
vuosikymmeneltä	Matti Loukola	22
Opintien alku	Niilo Simojoki	26
Tuulet	Kaarina Lehtonen	27
Ketun syätti	Leo Kyntäjä	28
Runo	Raija Konttas	29
Merkkejä elämästä		30
Hehkuva hiillos	Leo Kyntäjä	35
Erämaa mökki	Leo Kyntäjä	35
Ajasta toiseen	Leo Kyntäjä	36

Kustantaja Isonkyrön Yrittäjät ry
Toimituskunta Tauno Lehtonen
Pirkko Viljanmaa
Väinö Kujala
Hannele Erkkilä

Vastaava
toimittaja Jaakko Ujainen
Painopaikka Kurikka-Paino Ky

Erik Silvola

Joulun äiti ja lapsi

Kristillisen Jerusalemin alkuseurakunta on viettänyt Messiaan syntymäjuhlaa ilmeisesti liittyen lehtimaja-juhlan ajankohtaan. Perinteisesti juutalaiset tulivat Jerusalemiin suurjuhlille koko maasta. Majoitustilat loppuivat. Naapurikaupunki Beetlehem sai olla köyhimpien majoituspaikkana. Veronkantonon liittyvä henkikirjoitus lienee asiallisesti sopinut juuri tähän ajankohtaan. Tällöin Jeesus syntyi maailmaan.

Kun hellenistiset ja roomalaisen kulttuurin vaikutukset vahvistuivat, katkaisi kirkko monissa kohdin juurensa juutalaisuuteen Nikean konsiilin aikoihin. Vanhaa Testamenttia ei enää kunnioitettu. Sitä pidettiin barbaarisena kirjana. Kreikan filosofien ajatukset saivat jalansijaa kristillisessä kirkossa. Monet alkuperältään raamatulliset juhlat saivat piirteitä, jotka eivät siihen kuuluneet. Gregoriaaninen ajanlasku luotiin ja sen mukana juhlat muuttuivat. Rooman kirkko pyrki pakanuuden kohdatessaan käyttämään hyväkseen sen juhla-aikoja ja tapoja. Samalla kuitenkin se pyrki antamaan juhlille kristillisen leiman. Synty juhla, joista oli vaikea päätellä, kumpi elementti pakanallinen tai kristillinen, oli voitolla. Syntyivät karnevaalien tapaiset kristilliset juhlat.

Todennäköistä on että samalla kuin ajat ja juhlat saivat uusia muotoja, niiden mukana tuli paljon vierasta ainesta kirkkoon. Babyloniasta tuttu Semiramus-äiti ja Tammus-lapsi -kultti ja siihen liittyvä auriongonpalvonta siirtyivät syvästi tunteisiin vetoavana te-

kijänä Jeesus ja Maria-palvontaan. Äiti ja lapsi-tekijä on roomalaiskatolisen uskon keskeisiä piirteitä. Tammus-lapsen syntymäjuhla oli joulukuun 25 päivä. Rooman Saturnaalia-juhlat vietettiin juuri tuona ajankohtana. Siinä pakanoisuus ja kristillisen kirkon ajankohdaltaan muutettu juhla sopivat luonnostaan yhteen. Mikäli juuret juutalaisuuteen olivat olleet elävät, ei kirkko olisi langennut yhdistämään Messiaan syntymää Saturnaalia-juhliin, joissa syötiin sikaa, joka on juutalaisille saastainen eläin.

Uskonpuhdistaja Martti Luther pyrki johdonmukaisesti poistamaan edellä mainittuja pakanoisuuden elementtejä. Marian palvontaan hän suhtautui selvän kielteisesti. Se oli tuomittava antikristillinen harha. Äiti-lapsi -kultin tuli poistua ja Kristuksen tuli saada olla kaiken keskus. Ketään ei saa asettaa Hänen rinnalleen.

Seimen lapsi on meidän maailmaamme syntynyt Jumalan Poika, Messias. Hän tuli lunastamaan ihmiset synnin, kuoleman ja perkeleen vallasta vapaaksi, että palvelisimme ja kunnioittaisimme yksin Häntä. Tätä Seimen lapsen maailmaan tulemistä tahdomme hiljentyä muistelemaan pimeänä ajankohtana, jolloin odotamme todellisen Valkeuden Herran tulemistä sydämeemme ja kerran maailmaamme julkisella tavalla.

Kaunallista Joulua

Lapset ja vanhukset työsarkana

Sosiaalilautakunta toimii sosiaalisten olojen kehittämiseksi ja sosiaalisten epäkohtien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Lainsäätäjänä on määritellyt tähän tähtäävät toimenpiteet joko sosiaalipalveluiksi, toimeentulotueksi tai sosiaaliavustuksiksi.

Pitkä matka on kuljettu viidenkymmenen vuoden takaisista köyhäinhuoltolain ajoista. Myös yhteiskunta, jossa isoäiti ja isoisä elivät nuoruutensa ja suorittivat elämäntyönsä. Maaseudulla elettiin monen sukupolven suurperheissä, joissa hoidettiin niin lapset kuin vanhuksetkin. Kunnallisen päivähoiton tarve oli tuntematon. Vaivaistalosta oli juuri ja juuri tullut kunnalliskoti, vanhainkoti, jonne halutaan jonotetaan ja jonne pääsystä kilpailaan, oli vasta vuosikymmenien takana. Vaikka sosiaalitoimi on viime sotien jälkeen elänyt jatkuvaa muutosten kautta, ovat nopeimmat ja suurimmat muutokset sosiaalitoimen lainsäädännössä tapahtuneet aivan viime vuosina. Vuoden 1984 alusta voimaantulleen yhtenäisen suunnittelu- ja valtiosuosulainsäädännön tarkoituksena oli saattaa kaikkien kuntien asukkaat tasaveroiseen asemaan sosiaalipalvelujen suhteen. Kuntien erilainen lähtötaso ja yleinen voimavarojen niukkuus ovat aiheuttaneet sen, ettei esimerkiksi kunnallinen päivähoitopaikka ole läheskään joka kunnassa kaikkien sitä tarvitsevien saatavissa. Vaikka valtio maksaakin sosiaalitoimen kustannuksista oman osuutensa — Isonkyrön kunnalle 56 % — on se myös asettanut kunnille aivan uusiakin velvoitteita, jolloin seurauksena on kunnan sosiaalibudjetin kasvu.

Tänä päivänä sosiaalilautakunnan toiminnassa on kaksi muuta suurempaa kokonaisuutta: lapset ja vanhukset. Näistä kahdesta vanhustenhuolto on markkamääräisesti mitattuna vuosittain monta miljoonaa suurempi asia, mutta sosiaalilautakunnan palveluksessa olevista 85 henkilöstä noin puolet toimii erilaisissa päivähoiton tehtävissä.

Väestörakenteen muutos, elinkeinorakenteen muutos, asutusrakenteen muutos ovat kaikki tekijöitä,

jotka aiheuttavat muutoksia myös sosiaalilautakunnan toiminnassa. Isonkyrön kunta on kaavoituksella ja tonttipolitiikalla luonut edellytykset viime vuosien vilkkaalle rakentamiselle. Paikkakunnalle on mm. muuttanut nuoria perheitä, jotka ovat rakentaneet oman asunnon ja odottavat — oikeutetusti — kunnan järjestävän tiettyjä peruspalveluja, joista päivähoito on monille ensiarvoisen tärkeä. Aikaisemmin kunnan päivähoitotilanne oli hyvä, mutta kaikki hyvä ei ole pysyvää. Sopivia perhepäiväkoteja sopivalta etäisyydeltä asutukseen nähden on aina vain vaikeampi löytää. Lasten kotihoidontuen maksamiseen tarvittavan määrärahan vuosittaisesta huomattavastakin kasvusta huolimatta ei päivähoiton kysyntä ole laskenut, päinvastoin. Ensi vuonna valmistuva päiväkodin 15-paikkainen laajennus helpottaa päiväkotitilanteen joksikin aikaa, mutta ei moneksi vuodeksi, mikäli ei päivähoiton kysynnän kasvu pysähdy. Tätä asiaa sosiaalilautakunta joutuu miettimään jo nyt, vaikka toiminnan laajennusta ja lisäystä haluttaisiin esimerkiksi viiden vuoden kuluttua.

Kunnan väestörakenne muuttuu myös siten, että nuoret käytyään koulun ja hankittuaan ammatin, muuttavat pois paikkakunnalta. Tänne jääneet vanhemmat vanhenevat, asuvat yksin ja alkavat tarvita apua jokapäiväisissä toimissaan. Kun lähiomaisia ei ole paikkakunnalla, muuttuu viranomaisen lähimmäksi omaiseksi. Tarvitaan kotipalvelua, erilaisia tukipalveluja, jopa turvapalveluja, laitoshoidoakin. Väestöennusteiden mukaan iäkkäiden henkilöiden määrä kunnassa kasvaa ja samassa suhteessa kasvaa vanhustenhuollon palvelujen tarve. Kysymys on enää siitä, miten niitä voidaan järkevimmin tuottaa rajalliset mahdollisuudet huomioonottaen.

Muutamassa kymmenessä vuodessa on sosiaalilautakunta muuttunut köyhien ja kurjien auttajasta sosiaalipalvelujen tuottajaksi, jota jokainen kuntalainen tarvitsee — jossain elämänsä vaiheessa.

Leena Nykänen

Muuttuu, muuttuu

Kun yhteiskunnassa aloitettiin puhuminen verotuksen kokonaisuudistuksesta hypähti sydän monen yrittäjän rinnassa; onko huutojamme vihdoinkin kuultu, ja muutetaanko verotusta yrittämistä ja työntekoa kannustavaan suuntaan. Koittaako aika, jolloin byrokratiaa karsimalla ja hallinnon tehokkuutta lisäämällä voidaan kansalaisten verotaakkaa vähentää. Uloteaanko aloitettu yritysverouudistus koskemaan myös henkilöyhtiöitä.

Varsin pian kävi selväksi ettei ole aikomustakaan vähentää kokonaisverokertymää. Vain keruusäännöt muuttuvat. Siitä kuinka muuttuvat ja kuka milläkin osuudella joutuu maksumiehen rooliin ei vielä ole tietoa. Poliitikot ovat visusti varoneet puuttumasta yksityiskohtiin. Tiedossamme ovat vain vakuuttelut siitä, että ainakaan pienyritysten verotaakka ei kiristy. Julkisuuteen saatettu virkamiestyö kuitenkin näyttäisi lupaavan vähän toista. Työn motiivina tuntuu olevan enemmänkin muutama paljon julkisuutta saanut yrityskauppa ja muut taloudelliseen toimintaan liittyvät reunailmiöt, kuin todelliset muutostarpeet. Näyttää siltä, että henkilöyhtiöitä ajetaan väen väkisin osakeyhtiöiksi. Osakeyhtiölakihan muutettiin sopivasti muutama vuosi sitten ja jokainen osakeyhtiömuotoisesti toimiva pienyrittäjä tietää kuinka

paljon tuo yhtiömuoto aiheuttaa esim. lisää paperityötä.

Varma asia tulevassa verouudistuksessa on pääomatulojen entistä kattavampi verollepano. Pääomatulojenkin kiristytävä verotus koskee yrittäjiä ehkä enemmän kuin muita kansalaisryhmiä. Onhan yrittäjä kautta aikojen joutunut turvaamaan toimeentulonsa eläkeläisenä juuri pääomatuloilla, koska muunlainen eläke on tullut paljon kalliimmaksi kuin toisilla kansalaisryhmillä.

Pienyritykset ovat yhteiskunnassa jo vuosia olleet niitä taloudellisen toiminnan yksiköitä joihin on syntynyt uusia tuottavia työpaikkoja. Yrittäjät tietävät, että mikäli tuota kehitystä aiotaan edesauttaa, pitää yhteiskunnan sallia oman pääoman muodostuminen yrityksiin. Vain tuota päämäärää tukemalla voivat yritykset turvata työllisyyden ja elinehtojen säilymisen myös täällä ruuhkasuomen ulkopuolella. Jos yritysverotusta on pakko kiristää niin kiristettäköön niiden isojen (yli 500 ihmistä työllistävien) yritysten verotaakkaa, jotka nyt selviävät noin 15 % veroasteella.

Jaakko Ujainen

Perinnettä on kummitusperinnekin

Kukapa keski-ikäen ehtinyt ei olisi kuullut puhuttavan kummituksista. Monet ovat peljänneet tosissaan kulkiessaan pimeän aikana paikoissa, joissa oli uskottu kummittelevan. Joku nuori voi kysyä, että mikä sellainen kummitus on. Minä en tiedä. Ei kai sellaisia olekaan. Kerron tässä vain kuulemistani, omista näkemyksistäni ja vähän kokemukstani. Kummituksia on pidetty henkimaailman olentoina tai vainajien henkinä, jotka joskus näyttäytyivät tai kuuluivat

Paikalla piti usein olla jonkinlaiset edellytykset kummitteleville. Jos jossain oli tapahtunut väkivaltainen kuolema, niin kerrottiin paikalla kummitelleen. Jos talossa oli jäänyt sovittamattomia asioita pois menneen kanssa, niin hänen henkensä vielä vieraili paikalla esim. kolistellen jossain vintillä öisin samoihin kellonaikoihin.

Riihet olivat ennen tärkeitä. Niissä puitiin ja kuivattiin ihmisten leipävärkit. Kun jonkun talonväkeen kuuluvan elämä päättyi, niin hänet vietiin riiheen odottamaan viimeistä matkaansa. Riihet herättivät erikoista pelkoa kuljettaessa pimeässä niiden ohi, eivätkä kuullut puheet eri riihillä nähdyistä kummituksista pelkoja lieventäneet.

Jo lapsena kasvettiin kummitususkoon. Kuultiin vanhempien puhuvan välinsä kummitusjuttuja. Lapset kertoivat toisilleen kuulemiaan. Juttuihin pantiin aina lisää kuin juoruihin. Ne menivät perimätietoina sukupolvelta toiselle. Kummitusasetta käytettiin myös pelottelussa. Jos lapset eivät totelleet peljätettiin "pöyröillä". Kun pienenä aikoi mennä jokirantaan sanottiin, että "näkki" vetää jokeen.

Yksi kummitusesimerkki: Setäni oli mennyt pyhäpäivän metsään katselemaan värkkejä. Hän oli nähnyt valkopukuisen naisen kävelevän itseään kohti. Mielikuvitus voisi löytää siitä yhteyttä hänen kaatumiseensa v. 1918.

Kun tässä muistelin kuulemiani kummitustarinoita, niin totesin että niihin on useimmiten liittynyt jotain negatiivista, jota on pitänyt peljätä. Siksi kummituksia vastaan on käytetty torjuntakeinoja: Kuulin kerrottavan johonkin taloon pyydetyn kahta vanhaa ja vakaata uskonmiestä häätämään kummitukset. He olivat kehoittaneet henkiolentoja poistumaan ja jättämään talon rauhaan. Oikeat sanat ja loitsut ovat kuuluneet asiaan. Yksi keino on ollut koputtaminen, johon palaan jäljempänä. Oikeista sanoista oli kysymys silloinkin, kun Jukolan veljekset luulivat ruuna Valkon pimeässä loistavaa silmää kummitukseksi. Siinä hädässä veljekset eivät muistaneet yhtään värsyä eikä edes palaa hätäkasteesta. Kun he lähtivät kummitusta kohti "tuliset miekat käsissään", niin kummitus osoittautui Valkoksi. Sellainen on hyvin tavallista näissä asioissa. Sellaista on kuulemma sattunut Kuivalan kalliollakin.

Uvilan kylässä Nivukosken riihi on ollut kovan kummitusriihen maineessa. Siellä on ollut "rumihia", riihi oli kai kolmasti siirretty ja muutkin mitat täyttävä. Riihi oli erillään muusta kartanosta metsikön takana. Vaikkei enää aikuisena kummitususkossa ollutkaan, niin kuitenkin kerrotut jutut vaikuttivat joutuessaan työskentelemään riihessä yksin. Ei ollut oikein normaalityössä vaan tunsin jonkinlaista kammoa.

Yhden lähitiennon pienviljelijän viljat oli puitu riihen luuvassa. Hän oli talvella hakemassa luuvan alla olleesta ruumenoosesta kertakopalla hauteeta eli ruumienia "itikoollen". Samaan aikaan talon emännällä oli sattunut asiaa riiheen. Kumpikaan ei nähnyt toisiaan. Kun emäntä oli avannut riihen oven ja mennyt sisälle kolistelemaan, niin ruumenoosessa oleva mies luuli kummittelevan. Hän muisti isoäitinsä neuvon, jonka mukaan kummitukselle pitää vastata lyömällä määrätystä tahdista seitsemän kolmen lyönnin sarjaa puulla seinään. Hän teki niin. Emäntä riihessä kuuli koputuksen säännöllisissä sarjoissa. Hän luuli kummittelevan ja lähti äkkiä. Ellei asia olisi myöhemmin selvinnyt, niin tämäkin tapaus olisi jäänyt lisäksi riihen värikkääseen kummitusjuttujen sarjaan.

Vaikka kummituksille nykyään korkeintaan nauretaan, niin kuitenkin jouduttaessa "tositilanteeseen" leikki on kaukana. Nuoruuden aikaiset pelot nousevat esiin jostain alitajunnan uumenista. Koin sen itse samalla kummitusriihellä: Tein yhtenä iltana talon hevosella omaa siirtohommaani. Oli syksy ja tuli pimeä. Oli sovittu, että kun tuon hevosen takaisin, niin vien kumikärryn riihen luuvaan. Ajoin sisälle. Oli pimeä, hankki sadetta ja riihen vieressä olevat vanhat kuuset humisivat. Talon isännän elämä oli kesällä saavuttanut päätepisteensä. Hänenkin väliaikainen lepopaikkansa oli vanhan tavan mukaan riihi. Se muistui mieleen, joten olin hiukan aroillani ja halusin päästä pian hevosen kanssa ulos. Hevonen kuunteli ja höristeli. Hirsiseinän takaa riihessä alkoi kuulua kolinaa johon liittyi yksi kovempikin kolahdus. Hädissäni pimeässä en tahtonut saada kärryn aisaa irti tampista. Kolina jatkui. Kylmät väreet liikkui selässäni. Kun selvisin ja olin hevosen kanssa jo ulkopuolella, niin riihestä kuului kiljahdus. Tuo rotan ääni selvitti mysteerion. Vaikka asia selvisi, niin en enää mielelläni olisi pimeässä mennyt sille riihelle. Nyt riittä ei enää ole eikä talossa asuta. Niinkuin tässä parista esimerkistäkin ilmeni "kummitteleville" löytyy useimmiten luonnollinen selitys. Nykyajan menevillä elintasoihmisillä ei ole aikaa kummituksille, joten perinnettähän tämä vain eikä sen kummempaa.

Toivon lukijoilleni

RAUHALLISTA JOULUA!

Jouluaatto 1939

Olimme Suomen valkoisen kaartin alokkaita. Palvelukseenastumispäivä oli 7.9.1939. Olimme saaneet jo jonkunlaisen alokaskoulutuksen kun talvisota alkoi. Meidät siirrettiin vähän ennen joulua Helsingistä Kemiin, jossa majoituttiin jollekin suurelle koululle. Saimme siellä kohta lisää talvivarusteita ja oppitunneilla käsiteltiin sellaisia aiheita kuin ”mitä sota-toimialueella voi tapahtua”. Kaikki viittasi siihen, että pian meillekin tulee lähtö sinne jonnekin.

Ryhmänjohtajat saimme valkoisen kaartin vanhemmista ikäluokista. Upseerit tulivat muualta Suomesta. Lähtöä jännitimme kovasti ja joukossa esitettiin runsaasti arvauksia siitä, minne päin meitä vietäisiin. Kaikki oli kuitenkin hyvin salaista kunnes sitten joulun aatonaattona ilmoitettiin, että huomenna tulee lähtö kohti Suomussalmea. Meille kerrottiin, että siellä olevat joukot, jotka olivat kootut paikkakuntalaisista ja niinsanotuista tukkijätkistä, tarvitsevat pikaista apua.

Jouluaatto alkoi valjeta ja pakkaneen oli ankara, kun marssi Kemin asemalle alkoi. Asemalla meidät komennettiin nousemaan härkävaunuihin. Vaunuissa oli ylä— ja alalaverit, joilla sai istua tai maata. Keskellä vaunua oli puilla lämmitettävä kamiina, joka antoi vähän lämpöä ja valoakin meille. Vaunussa oli noin 20 miestä.

Innostus oli, ihme kyllä, kova. Kukaan ei olisi jäänyt pois. Kaikilla oli sama ajatus: nyt meitä tarvitaan isänmaa ja itsenäisyys on vaarassa.

Juna jytkytteli kohti määräasemaa ja me laulelimme etupäässä isänmaallisia lauluja. Nukkua ei voinut kukaan. Kun aattoilta oli pitkällä, tuli hyvin hiljaista. Kaikkien ajatukset karkasivat varmaankin kotoisiin jouluaattoihin, joita saatiin viettää rauhassa. Tuli siinä mieleen sekin, että monelle meistä tämä on viimeinen jouluaatto. Me tiesimme, että kotiseudulle oli kantautunut tietoja monista tutuista kaatuneista. Noissa asioissa mielet askartelivat.

Lopulta hiljaisuus katkesi jonkun ehdotukseen, että veisaisimme virren ”Enkeli taivaan lausui näin”. Kaikki olivat samaa mieltä ja pimeässä härkävaunussa virsi veisattiin ulkomuistista. Hyvinhän se meiltä onnistui; jouluvirsi oli kaikille tuttu. Veisatun virren jälkeen oli monella pojalla kyynel silmäkulmassa. Oli hyvin herkkä hetki. Varmaa olikin, että monta rukousta ja pyyntöä lähti silloin siitäkin vaunusta korkeimman puoleen. . .

Uuden pitkän hiljaisuuden lopetti joku sanoen, että eikö seuraavaksi lauleta tuttu laulu: ”Kuullos

pyhä vala kallis Suomenmaa, sinuun koskea ei väkivalta saa, sua suojelemme, verin varjelemme, ollos huoleton, poikas valveil on”. Tuo laulu nosti mielialaa ja loppumatka menikin nopeasti.

Saavuimme pääteasemalle, josta matka jatkui sukilla kohti Suomussalmea. Tuo pitkä matka hiihdettiin kovassa pakkasessa. Joulupäivä alkoi jo valjeta kun me saavuimme perille. Olimme hyvin väsyneitä ja nälkäisiä, eikä muonituksestamme ollut tietoaakaan. Kuitenkin joulumieltä löytyi tuollaisissakin olosuhteissa. Nuo karskit, jo vähän vanhemmat miehet, joiden avuksi olimme tulleet, antoivat heille juuri jakelussa olevasta joulupuuroannoksestaan meille puolet. Tuon joululahjan muistan läpi koko elämäni. Muutenkin nuo miehet neuvoivat kuin isät poikiaan kuinka etulinjassa pitää olla.

Joulupäivän iltana me sitten otimme etulinjan hoitoomme ja nuo väsyneet miehet pääsivät ainakin hetkeksi levolle. Kyllä se tulevaisuus silloin synkältä näytti. Monelle pojalle joukostamme tämä olikin viimeinen aatto ja Jouluku.

Kaiken tuon tapahtuneen jälkeen me saamme nyt valmistautua rauhassa viettämään itsenäisessä Suomessa sen seitsemättäkymmenettä joulua. On aihetta panna kädet ristiin ja kiittää, että näin on.

Joulumuistoja

Istahdimmepa vanhainkodilla tässä eräänä päivänä juttelemaan joulusta. Jouluihminen toi mieleen monenlaisia muistoja, iloisia ja surullisia. Tuntui siltä, että jotkut muistot olivat liian onnellisia tai liian katkeria, että niitä olisi voinut sanoiksi pukea. Ne ovat kuvia, jotka säilyvät muistoissamme vuosien niitä haalistamatta.

Sanni Korkealan (76v.) mielessä on vanha jouluun liittyvä tapa: Äiti leipoi jouluksi nisupaapan, jolla oli rusinoista silmät ja napit, ja heitti sen aattona ovesta sisään. Sen sai syödä saman tien, ja ah, miten hyvältä se maistui. Sannin kotona laitettiin joulukuusi kattoon roikkumaan ja oksille ripustettiin omenoita, pikkuleipiä ja paperista itse leikattuja koristeita. Se oli suurta juhlaa.

Eino Nyyssölle (85v.) joulun aika on odotuksen aikaa. Jouluun liittyy joulukuusi, koristeet, kynttilät, laulu, soitto, syöminen ja paljon muuta. Parasta jouluruokaa on riisipuuro ja siihen kanelia päälle. "Ennen vanhaan" kaneli jauhettiin tangoista murenoiksi. Nykyään hienonhienoa kanelijauhetta tupsutellaan purkista päin. Myös Eino muistaa lapsuudestaan vanhan tavan, kun lahja heitettiin ovesta sisään, vähän niinkuin "salaa". Hänelle naapuri kävi heittämissä paketin, johon oli kääritty silloisesta Frans Uran leipomosta ostettu nisupuuro.

Iida Seppälä (88v.) on viettänyt häitään jouluna vuonna 1919 Metsäpirtissä. Kirkossa vihittiin samalla kertaa kaksi paria, ja kirkossa oli niin kylmä, että polvet tärisivät enemmänkin kylmästä, kuin jännityksestä. Kirkosta lähdettiin hevosella ja reellä. Kuinka ollakaan, reki kaatui matkalla, morisan valkoisessa vihkipuvussa sekä sulhanen tupsahtivat lumeen. Ei muuta kuin reki pystyyn ja matka jatkui hääpitoihin enon taloon. Tammikuulla pariskunta sitten muutti Isoönkyröön.

Aarne Renko (80v.) muistaa juhlatunnelman, jota entisaikaan joulukirkossa loivat elävien kynttilöiden sytyttäminen sekä pappien juhlava pukeutuminen. Entisaikaan joulua vietettiin juhlallisemmin kuin nykyään, ja niinpä joulua kutsuttiinkin yksinkertaisesti Juhlaksi.

Artturi Haapaluoma (79v.) muistaa kerran ollessaan iältään vähän toisella kymmenellä lähteneensä serkku-poikansa kanssa joulukirkkoon kävelen Tikkurista. Pojat joutuivat kuitenkin kesken matkan pyörtämään takaisin, koska lunta oli niin paljon. Vaikuttavin muisto liittyy kuitenkin jouluun, jolloin hänen 22 -vuotias poikansa kuoli liikenneonnettomuudessa saamiinsa vammoihin.

Matti Praski (72v.) muistelee veitikka silmäkulmassa lapsuutensa jouluja, jolloin pojankossit kyllä tiesivät, että oikeastaan joulupukkia ei ole olemassakaan, vaan sitä ei saanutkaan sanoa ääneen. Aivan vierasta tämä ei liene tänäkään päivän "kosseille".

Emma Karhun (89v.) muistissa on kymmenittäin runoja, joita hän jo lapsena kuuli aikuisilta ja painoi mieleensä. Onpa hän esittänytkin niitä joissakin tilaisuuksissa. Joulu muistuttaa mieleen seuraavat säkeet:

*Aina muistan riemuin vielä
isän armaan mökkiä.
Viisi lasta meit oli siellä.
Nuorin niistä olin mä.
Tuli talvi, loppui leipä,
petäjästä syötiin.
Äitiin tarttui tauti kohta,
veipä hänet hautaankin.
Häntä multa saatoin, itkin
haudallaan mä hetkisen.
Kyynel poskipäätä pitkin
vieri jääksi hyytyen.
Siitä asti tepastellut
olen mieron tietä ain.
Jopa sulle kertoellut
olen, metsä, muistelmain.
Hopsis, jalat, väsymystä tunneteko?
Pian päästään talohon.
Siellä kystä minullekin
kyllin on.*

Virsikirjan tarina

Virren tärkeimmäksi esikuvaksi muodostuivat Raamatun Psalmi, jota laulettiin juutalaisissa synagogajumalanpalveluksissa myös Jeesuksen aikaan. Psalmi on kuningas Daavidin lisäksi sepittänyt mm. kuningas Salomo sekä kuuluisa leeviläinen veisaa- ja Aasaf Ps:it 73-83. Profeettojen kirjoituksia ja muita raamatun runokokoelmia laulettiin myös. Erikoisuutena mainittakoon 1005 Salomon virttä raamatun ulkopuolelta, ks. I Kun.4:32.

Psalmeissa kuvataan elävästi kaikkia ihmisen sielun tunteja, monia elämän tilanteita. Huomion kiinnittää runsas kiitoksen ja ylistyksen vuodatus Kaikkivaltiaalle Jumalalle. Meille kristityille Psalmi syventävät evankeliumin sisällön. Viittaukset johtavat kaikkialle raamatun teksteihin. Psalmi johdattavat rukoukseen virsiemme tavoin.

Virsi varhaiskristilliseltä kaudelta keskiajalle

Kristityt lauloivat vainon vuosinakin psalmeja, kunnes kristinuskon alkuvuosisatoina rinnalle tuli ns. ambrosialainen hymnodia. Tämä säkeistömuotoinen laulu muistutti tyypillisintä virsilauluamme. Tahtilajit esiintyivät kolmijakoisina Pyhän Kolminaisuuden vertauskuvana ja symbolina. Hymnejä, joiden alkuperä lienee kansansävelmissä, laulettiin sekä kansankielellä että latinaksi.

Vuosisatojen saatossa unohtui kansankielinen kirkkolaulua. Uskonpuhdistajamme Lutherin 15. vuosisadalle tultaessa kansankieli oli täysin syrjäytetyssä asemassa moniäänisyyden ja latinankielisen kuorolaulukäytännön vallitessa. Uskonpuhdistajamme ymmärsi raamatullisen näkemyksen veisaavasta seurakunnasta, jonka tuli saada laulaa kansankielellä, vanhojen yhdessä nuorten kanssa, Ps.148:13,14.

Lutherin toimesta myös messusävelmiä alettiin laulua kansankielisinä. Niihin kuuluu enkelten hymni jouluöyönä. Pyhä-hymni on liturgiamme vanhimpia osia ja on peräisin juutalaisesta synagogalaulusta. Uskonpuhdistajamme hyväksyi myös soittimet Jumalan ylistyksen välineiksi. Ovathan soittimet valmistettu 1.Ak.16:42 mukaan "Herran virttä varten". Keskinäinen yhteys lujittuu seurakuntaveisuun avulla. Luterilainen näkemys virren merkityksestä perustuu myös Room.15:5-6 sisältöön.

Suomalainen kansankielinen virsi

Vuonna 1578 määräsi kuningas Juhana III Jaakko Finnon eli Jaakko Suomalaisen toimittamaan suomeksi "muutamia hyödyllisiä kirjoja", niiden joukossa Virsikirja. Ruotsissa esiintyi virsikirjoja jo 1567 ja 1572. Jälkimmäisen esikuvan mukaan Jaakko Suomalaisen virsikirja valmistui vasta v.1583 sisältäen 101 virttä.

Suurin osa virsistä oli käännetty ruotsinkielestä suomeksi. Hänen omia virsiään on 1986 virsikirjassa esim.n:o 290, Kun Kristus käski saarnata. Virret olivat

numeroimattomia. Virsikirja samoin kuin muutkin kirjat jäivät tavallisen kansan ulottumattomiin. Kansa oli lukutaidotonta. Sikäli kuin virsiä veisattiin, ne osattiin ulkoa. Esipuheessaan Finno määrittelee virsikirjansa: "Yxi Wähä suomenkielinen Virsikirja Suomenkokouksis Jumalata kiittä". Finnon kirja ei ole kokonaisuudessaan säilynyt, ja painos on ollut pieni. Koska messusävelmien tekstit oli suomenettu jo varhain, voitiin jumalanpalvelusta viettää jo v.1549 kokonaan suomenkielellä v.1551 oli ilmestynyt jo psalttari ja vuotta ennen Finnon virsikirjaa Piae Cantiones, koulu- ja kirkkolaulujen kokoelma.

Ruotsi-Suomen vahvistunut asema edisti 1600-luvulla kirkkomusiikkivaikutteiden leviämistä Pohjo- laan. Lukkarin virka on peräisin tältä vuosisadalta. Se ei ollut musiikkivirka, vaan työ sisälsi jopa teurastusta papille, saunan lämmittämistä, tynnörioluen kantoa, postinkantoa, kellojensoittoa ym. Isokyrön kirkossa ja pappilassakin vierailut kuningas Kustaa II Adolf sääti v. 1619 lukkarin lain.&7 kuului: "Jos lukkari ei voi aina laulaa Vuoden kuluessa, tehkään lukkari sen edestä papille päivätyötä". Kuitenkin lukkareilla oli eristäytyneen korkeamielinen luokkahenki Pohjanmaalla. Uusi virsikirja oli juuri ilmestynyt. Maskun kirkkoherra Hemminki toimitti tiettävästi v. 1605, virsikirjan. Virsien lukumääräksi tuli 242. Finnon aineisto sisältyi lukuun täysimääräisenä. Kirjaa leimasi puhdasoppisuus. Virret olivat yhä numeroimattomia. Kieliasu parani huomattavasti. Virsi 24, Kas yöllä paimenille, lisättiin tähän virsikirjaan. Muitakin virsikirjoja ilmestyi, esim. Viipurin piispa Olavi Elimaeuksen vk. vuodelta 1621. Onpa löydyntä käsin kirjoitettu nuottipainoskin, ns. Kangasalan koraalikirja v:lta 1624. Erityistä merkitystä tällä löydöllä on ranskalaisten hugenottisävelmien jäljittämisen kannalta.

Turun Yliopiston tultua perustetuksi v.1640, saivat papit koulutuksensa kotimaassa. Myös kirjapaino perustettiin Turkuun. v.1642 saatiin koko Raamattu painetuksi suomeksi, 1200 kpl. Isonkyrön seruakunnalla on hallussaan v:lta 1644 peräisin oleva harvinainen virsi- ja evankeliumikirja, Maskun Hemmingin virsikirja turkulaisessa painoasussa.

Kun v.1664 Gezelius vanhempi tuli Turun piispaksi, hän painatti uusia painoksia Hemminki Maskulaisen virsikirjasta 1668 ja 1674. Nyt olikin riittävästi aineistoa kansan lukutaidon kohottamista varten, sillä Vähäkatekismus "Lasten paras tavara", oli ilmestynyt suomeksi v.1666. Gezelius määräsi v.1673 aloitettavaksi kirkollisen kiertokoulun. Koulu alkoi aamuviideltä ja kesti 7-8 tuntia. V.1684 lopulla alkoivat kinkarit. Ruotsalainen sana, gengärd tarkoitti kestitystä tai kestitysveroa. Kun kinkeri tuli lain voimalla pakolliseksi v.1686, pääoppikirjana oli virsikirja "Suomalaisen sielun tavara". Laissa edellytettiin lukkarin olevan lukutaitoinen. Hänen tuli kouluttaa kiertokoulun opettajia ja opettaa myös omalla panoksellaan kansaa lukemaan. Lukutaidon opettaminen kuului oikeastaan

21 *100*
♩ = 64 70 Saksalainen "Vom Himmel hoch" 1539.
 * 21 *♩ = 64 70*
 * En - ke - li taivaan lausui näin Miks hämmäs -
 tyit - le säi - käli - täin? Mä suu - ren i - lon il - moi -
 lan Muun kan - soil - le nyt tu - le - van.

* 2. Herramme Kristus teille nyt On tänään tänne syntynyt. Ja tää on teille merkiksi: Seimessä lausi makaapi.

3. Jo riennä, katso, sieluni, Ken seimessä nyt makaapi: Hän on sun Herras, Kristukses, Jumalan Poika, Jeesukses.
 4. Oi terve tänne tultuas, Syntist' ei hylkää, Armiias. Sä köyhäks tulit, rikkahin, Sun kuinka Lyllin Ehtäisin.
 5. Ah Herra, joka kaikki loit, Koin alentaa noin itses voit Ja tulla halpaa seimehen Heimille härkäin, johtien!
 6. Vain heinät on sun vuoteenas, Oi Herra, taivaan kuningas, Vaikk' eivät kultavaattehet Sun oisi valtas arvoiset.
 7. Näin näytät esimerkilläs, Ettei sun loppaa edessäs Ei kunnia, ei korkeus, Ei valta, kulta, rikkuus.
 * 8. Ah Herrani, mun Jeesuksein, Tee asuonokses sydämein. Mun älä hylkää tuskassa, Yaan valvasta ain uskossa.
 * 9. Ah, iloni jos sinuss' ois, Enk' unhoittas sua koskaan vois. Suo siihen apus armosta, Niin liiän aina riemulla.
 * 10. Nyt Jumalalle kunnia, Kun antoi ainoon Poikansa, Siit' enkelitkin riemuiten Veisauvat hälle kiitoksen.

Martin Luther (1483 - 1546). - Ilomäki Masku -
 lussa (n. 1549 - 1619) n. 1614 muokattu.

* 22 *♩ = 72 - 92* Vilhelm Anttila (1816 - 1868).
 * 22 *♩ = 72 - 92*
 * Oi ar - mon läh - de au - tu - as, E -
 lä - män suu - ri - ruh - li - nas, Sä
 lai - vnan kir - kas - aa - mun - koi, Si -
 nul - - le vir - - tem - me - nyt soi.

* 2. Sinulle kiitos, kunnia, Jumalan Poika armoisa, Kun viimein tänne saimme sun, Viernamme kauan kaivatun.

3. Jo aivan alkuaajoista Sua ikävöitiin halulla. Näin luokasivat hurskahat Esiisimme ja profetat:

4. Ah, kun jo tulis Herramme Katkaisemahan kahleem - me, Omilleen tuomaan apua, Niin Israel sais iloita.

* 5. Nyt saavuit, Vapahtajani, On seimen oljet vuoteesi. Sä, pieni, kaikki koroitat. Alaston, sielut vaatetat.

6. Mä täynnä saastaa, syntiä, En elänyt kuin käskit sä, Mut siksi tänne tulitkin, Synneistä että pääsisin.

7. Siis käänny puoles pelvotta, Sä vapahdat mun tuskista. Sä murheen muutat riemuksi Ja elämäksi kuoloni.

* 8. Sä autuuteni, iloni, Suo mun ain olla omasi. Mä tahdon Henkes avulla Sua ikuisesti palvella.

Paul Gerhardt (saksalainen, 1607 - 1676). - Julius Krohn (1835 - 1888) v. 1850 virsikirjahätkätyksen.

papin tehtäviin. Koska lukkari oli "papin palvelija", tehtävä lankesi hänelle. Lukkarista tehtiin lasten opettaja ja papin palvelija.

Käytännössä lukutaito yleistyi vasta 1700-luvulla. Parhaiten lukutaito levisi tuolloin Pohjos-Suomessa, Inarissa, Kuusamossa, Kittilässä ja Kemijärvellä.

Seuraava virsikirja onkin ns. Vanha Virsikirja v:ltä 1701. Se oli ensimmäinen komiteatyö, jossa tärkein osuus oli Erik Cajanuksella. Tämä on myös ensimmäinen virallisesti käyttöön otettu vk. Kirjan sisällöstä mainittakoon runsas suomalainen aineisto sekä saksal. mestarin P. Gerhardtin virret. Virsikirja oli kauden käytössä, 185 vuotta. Eräät herätysliikkeet käyttävät sitä edelleen. 413 virren joukossa on virsiruno, Etkös ole ihmisparka, jonka on sepittänyt Juhana Cajanus ja jota pidetään parhaana näyttönä aikansa suomalaisesta lyriikasta. Virsikirjaa varten ilmestyi myös 1-ääninen nuottipainos, v. 1702.

Ruotsinkielisellä seudulla oli kirkkolaulua parantamaan hankittu urkuja 1700-luvulla, aiemminkin. Niitä oli 15 kirkossa. Ainoastaan Nauvon urut, nykyisin Kansallismuseossa, ja Munsalan urut, jotka on entisoity, säilyvät Isonvihan tuhoilta.

Rippikoulua pidettiin Gezeliuksen ajoista saakka. Pakolliseksi se tuli vasta v. 1740. Tuolloin oli virsikirjoista puutetta. Hengellistä kirjallisuutta oli levottomina aikoina tuhattu. Kerrotaan, että Kirvussa oli v. 1741 vain 3 virsikirjaa. Ruotsinkielistä materiaalia jaettiin. Sitä oli runsaasti tarjolla. Lukutaidottomuudesta seurasi raipparangaistuksia. V. 1768 valitettiin koko maata ajatellen lukkareitten puutteellista laulun taitoa. Paikallisia ohjeita jaettiin. Isonkyrön pitäjänkokous antoi ohjeet lukkarinkoulusta ja lastenopetuksesta.

Vuosisadan lopulla yleistivät muut hengellisten

laulujen kokoelmat. V. 1790 ilmestyivät Halullisten sielujen hengelliset laulut sekä Siionin virret.

Urut yleistivät vähitellen. Ajankohtaiseksi tuli v. 1794 yhdistää kuninkaallisella päätöksellä urkurin ja lukkarinvirkoja. Kristiinankaupunkiin saatiin v. 1776 urut ja Mustasaari sai toiset urkunsu v. 1784. Vuoden 1797 käsikirjaan tuli maininta sekä vaatimus: Lukkarilla tuli olla koraalilauluun riittävä veisuutaito. Urkujen yleistymisen myötä tarvittiin myös neliääninen messukirja. Sellainen ilmestyi v. 1799.

18. vuosisadalla kirkon johtavat musiikkihenkilöt olivat saksalaisia. Erilaiset järkeisopit olivat saaneet virsilaulun alennustilaan. Lukkarinvirat jäivät vuosiksi täyttämättä. Lukkarit saivat antaa sopiviksi katsomilleen henkilöille todistuksia kelpoisuudesta lukkarin virkaan. Porvoon tuomiokirkon kanttori antoi 1806 lukkareille laulutodistuksia. Pohjanmaalla oltiin edullisessa asemassa. Täällä lukkarinkoulut menestyivät 1800-luvun ensi vuosikymmenellä.

Volgerin Hoosianna esitettiin Turussa v. 1807 äänissä kuorolauluna, tosin ruotsinkielisenä. Hoosianna on virtenä ensi kerran uusimmassa virsikirjassamme. Kuorolauluna sen merkitys arvattavasti kaventuu.

Autonomian alkaessa 1800-luvun toisella vuosikymmenellä tunnettiin 26 lukkarisukua. Tuskinpa kysymys oli ainakaan muusikkosuvuista, sillä vain 3,4 % lukkareista oli soittotaitoista. Kanttorinvaalissa Iossakyrössä v. 1812 valittiin epäpätevä, mutta taidokas mies, Karl Sevon, lukkarin virkaan. Ruotsin kielen taito arvostettiin muod. päät. e. Kaikesta päätellen virsikirjan osaaminen ja lukutaidon hallinta olivat Iossakyrössä korkealla tasolla. Kun kirjoissa on maininta hyvin toimineesta lukkarinkoulusta. Se muuttui v. 1825 rippikoulun esikouluksi. Kansan keskuudessa tunnet-

tiin virsi O Jesu Griste! Sä autuuden. Siinä on sama sävelmä kuin ns. Lapuan taisteluvirressä Minä vaivainen, vain mato. Muualla päin valiteltiin edelleen lukkarisukujen jäsenten lukutaidottomuutta, jossain päin juoppoutta.

Virsikirjoja ja messukirjoja laadittiin. Ne olivat ajan hengen mukaan ruotsinkielisiä, esim. Wallinin virsikirja v:lta 1819. Tähän liittyen ilmestyi vuotta myöhemmin Haeffnerin koraalikirja ruotsinkielisenä laitoksena. Ruotsalaisista vaikutteista tuli olemaan myös arvaamatonta hyötyä, kun Dillner keksi virsikanteleen v.1822. Kahdeksaa vuotta myöhemmin Dillner julkaisi Ruotsissa virsikannelta varten myös koraalinuottikirjan. Myös suomeksi innostuttiin julkaisemaan suppeita virsikokoelmia. Jaakko Ingnatius julkaisi 10 virren kokoelman "Uusia suomalaisia kirkkovirsiä" v.1824.

Kun lukkarinkouluissa oli opetettu erilaisia kansantoisintoja eri puolilla Suomea, syntyi kirjavuutta, tosin myös sävelmien rikkautta. Kirjavuutta lisäsi 1830-luvun runsas koraali- ja virsikirjojen painaminen. Kun Hagel julkaisi Dillnerin nuottikirjasta Suomessa painoksen. Hän viittasi kirkkolaulun kehittämiseen ja suositteli virsikannelten käytön yleistämistä. Lukkareiden opetustoimi jäi 40-luvulle asti vähäiseksi. Vain 10-15 % lukkareista opetti lukkarinkouluissa ja sunnuntai-koulussa. Viimeksi mainittu oli tarkoitettu laiskoille lukijoille

Tuolloin 40-luvulta alkaen kirkkolaulun rappioon alettiin kiinnittää vakavaa huomiota. Lukkarit olivat ammattitaitoisia, eivät niinkään ammattitaitoisia. V.1842 kansakouluasetus yhdisti kansakoulun opettajan virkaan kanttorin ja urkurin tehtävät. Lukkarien kirjava taso sai osakseen myös oikeutettua lehtipolemikkia, kun Suometar-lehti alkoi ilmestyä Snellmanin johdolla. Muukin lehdistö kiinnitti asiaan huomiota.

Vuosi 1850 on monessa suhteessa historiallisesti käännteentekevä. Anders Nordlundin onnistunut koraalikirja valmistui. Se oli melodioiden osalta uusintapainos 1702 koraalikirjasta, kuitenkin neliääninen ja ankarana tasatahtinen. Neliääninen kirkkolaulu tuli mahdolliseksi ja yleistyi.

Urkurakennus pääsi täyteen vauhtiin. Anders Thule rakensi urkuja v:sta 1843 alkaen. Seuraavana vuonna valmistuivat edelleen kuuluisat Tammisaaren kirkon urut.

Lemin kirkkoherra J.Hertz aloitti neliäänisen virrenveisuutradition. Lappajärvellä esitettiin piispantarkastuksen yhteydessä v.1852 neliäänistä kuorolaulua. Kuoroharrastus tavoitti pian erityisesti kaupunkien asukkaat.

Rudolf Lagi julkaisi koraalikirjan v.1871 aj E.A. Hagfors kuorokokoelma. Myös virsikirjan ulkopuolelta laulettiin neliäänisesti herännäisvirsiä Siionin kanteleesta on suomenkielisiä painoksia v:lta 1845 ja 1874. Koulujen laulunopetus rakentui 1860-luvulle saakka yksinomaan virsikirjan käytön varaan. Näin väheni lukkarien opetustyön tarve. Kansakouluille hankitut harmonit lisäsivät kiinnostusta virsisoittoon.

Jälleen suunniteltiin virsikirjauudistusta, mikä venyi pitkään. V.1853 asetettiin sekä suomenkielinen että ruotsinkielinen virsikirjakomitea. Ruotsinkielisen virsikirjan saamiseksi työskentelivät erityisesti S.Topelius ja Lauri Stenbäck. Ruotsinkielinen virsikirjaehdotus valmistui ongelmattomasti v:teen 1886 menessä. Suomekielisen virsikirjan aikaan saaminen osoittautui mutkikkaaksi. Keskeisiä vaikuttajia olivat E.Lönnrot, A.Ahlgvist-Oksanen sekä viimeistelyvaiheessa Julius Krohn. Kuten nykyisen virsikirjauudistuksemme lo-

puksi sekä ruotsinkielinen että suomenkielinen virsikirja hyväksyttiin samassa kirkolliskokouksessa v.1886. Kirja sisälsi 536 virttä. Mielipiteet sitä vastaan ja sen puolesta jakautuivat voimakkaasti. Kirkkolaulun taso oli matalaa. Piispa O.I.Collander olisi tahtonut palauttaa virret kirkkoon alkuperäisessä rytmisään. Tämä jäi toteutumatta. Hitaan laahaava veisuutapa jäi yleiseksi käytännöksi. Kuuluuista Faltin koraalikirja ilmestyi käyttöön 1888.

Hengellisiä kansansävelmiä kerättiin ahkerasti. Tähän työhön vihkiytyivät mm. I.Kroh ja M.Nyberg. Tuloksena ilmestyi kokoelma "Kansan lahja kirkolle". Ilmari Krohn pyrki taistelemaan virsien tasatahtisuutta vastaan. Samasta syystä v.1896 lukkarikokous vaati uutta koraalikirjaa. Vaikka Isossakyrössä oli v:sta 1881 saakka ollut kirkossa urut, seurakunta hallitsi v.1898 vain 20 virttä, joita vaihdellen edettiin jumalanpalveluksesta toiseen. Paikkakunnalle saatiin ensimmäiset virsikirjan nuottipainokset seuraavana vuonna, jolloin Isossakyrössä pidettiin ahkerasti virsiseuroja ja virsiharjoituksia. Pastori Kalke oli innokas opettamaan virsiä. Sävelmien oppimista varten käytettiin Isossakyrössä 15 virsikannelta.

Seuraavalle vuosisadalle tultaessa oli Isonkyrön pappilassa jo flyygeleitä ja kymmenessä talossa harmoni. Hengelliset laulut ja virret kokoelma toi rikkautta lauluaineistoon. Heikki Klementti keräsi virsisävelmiä ja toisintoja Et.-Pohjanmaalta. V. 1900 oli maassamme kirkkokuoroja ainoastaan 6-8 seurakunnassa. Isokyrö oli aikaansa edellä. Jo vuonna 1902 Kyröön kööri lauloi äänissä. Kyrön kuoron johtaja Kalke meni Turun hiippakunnan synodaalokokoukseen tuolloin ja sai aikaan muutoksen koraalikirjaan. Sanat ja nuotit saatiin samalta aukemalta.

Vähitellen kanttori-nimitys alkoi yleistyä puhekielessä. Muusikkotietoinen kanttori ei hyväksynyt lukkarinimitystä, joka jäikin v.1938 kirkolliskokouksessa pois. Samalla hyväksyttiin jälleen uusi virsikirja käyttöön. Samana vuonna käyttöön tulivat Klemetin ja Madetolan koraalikirjat. Uudet virret otettiin juuri ennen sotia käyttöön. Adventina 1939. Virallinen koraalikirja tuli v.1943.

Uudessa virsikirjassa oli 633 virttä. Herätysliikkeet saivat siihen omaa aineistoaan. Kirjalle on tyypillistä harras rukoussävy. Sen sisältö antoi lohtua vaikeina sotavuosina. Virsikirja on hyvin pidetty ja opillisesti selkeä. Vuonna 1963 virsikirjakomitea lisäsi virsikirjaan 46 virttä. Jaakko Haavion tuotanto esiintyy runsaana. Erityisesti lisäykseen tuli lähetyksen ja

Nasaretin nikkari

Kasvoi kujilla varjoisilla
poika pikkukaupungin.
Nöyränä kurissa ja nuhteessa,
isänsä puuseppämestarin.
Isohon ihmetykseen joskus saattoi
kirjanoppineet oikeat.
Paisui pelokas kysely,
povessa äitinsä armahan.
"Kuinka — mitä tapahtumaan tuleekaan?"
Voimaa siihen saanenhan.

Tuo Nasaretin nikkari vaelsi, opetti
ja laitapuolen kulkijoita armahti.
Siten nurinaa, vihaa, kartutti,
joka valtaherroissa korkeoissa,
kostonhalua kasvatti.

Sen sai tuskaisesti tuntea,
apuaan auliisti antava.

Suunnitelmia laadittihin,
peitetty petos pimitettiin,
heinillä hohtavan hopean.

Näin huokaa helpotuksesta,
fariseus, korkea kirjanoppinut:
'Jo on pois 'poppamies',
pyrkijä paremmille paikoille!'

Sinulle ja minulle
suurin siunaus seurasi siitä.
Anteeksi anto maailman
kaikille kansoille.

Yli tuonelanjoen pauhaavan,
tuon virran mustimman,
sovinnsillan kestävän.
Varmasti sun ja munkin kantavan,
luo Isän iankaikkisen,
rakensi NASARETIN nikkari!

marnen

palvelun virsiä sekä muutama nuorten ja lasten virsi. Virsien kokonaismääräksi tuli 679 virttä. Sävelmiä siinä on 387 kpl.

Tämän vuoden adventtina meillä oli suuri juhla, kun kirkossamme otettiin käyttöön kuudes suomenkielinen virsikirja, jonka Kirkolliskokous hyväksyi v.1986. Virsikirjakomiteaa johti Pentti Lempiäinen. Virsien lukumääräksi tuli 632 virttä. Kirja huomioi kansainväliset näkökohdat. Tri S.Suokunnas luonnehtiikin kirjaa "ekumeeniseksi". Uudessa virsikirjassa on eri tyylien rikkautta. Uusia sävelmiä on 117 kpl. Niitä leimaa iloinen sävy. Sävelmiä on kaikkiaan 395 kpl. Virsirunoilijoita on 360 henkilöä. Virsiä on myös Englannista, Ruotsista ja Norjasta entistä runsaammin. Osastojako

on neliosainen. Alaosastoina esiintyvät "yhteys" sekä "kutsu ja kuuliaisuus".

Virsi- ja laulukirjan liitteet ovat monipuolisia. Jumalanpalveluksien tekstien ja sävelmien kulkua sekä kirkollisia toimituksia voi entistä paremmin seurata. Virsikirjoja ovat valmistaneet monet eri kustantajat. On valinnanvaraa. Yleisesti ottaen kirjoissa on selkeä teksti- ja nuottikuva. Erilaiset luettelot ja yhdistelmät poikkeavat hieman toisistaan, mutta ns. "pakolliset" liitteet esiintyvät joka kirjassa.

Kiinnostus virsiä ja niiden oppimista kohtaan on valtava. On myös saatavissa runsasta opetusmateriaalia sekä hymnologista kirjallisuutta heti alkajaisiksi, myös koraalialkusoittokokoelma.

Jouluna sadut heräävät.
Elämän saavat Joulupukki ja tontut,
enkelitkin tulevat jouluna
    läheemmäs.
Tänä jouluna
    metsät jättävät jäähyväisiä,
kun ihmiset kuuntelevat
    kauneinta satua:
Maassa rauha
    ja ihmisillä hyvä tahto.

Kun aurinko on matalimmillaan,
    kun pimeys on synkin
ja päivä vain käväisee
    sinisten hämäräin välillä,
silloin ihminen syttyy.
Hän valaisee maailman
    kynttilöin, lyhdyin ja lampuin
ja itsestään
    satakertaisesti
    toistaa kaiken valon
jouluna,
    rakkauden ja rauhan,
Ihmisen syntymisen juhlanä.

Viisi miljardia ristinpuuta,
    eikä yksikään niistä ole tyhjä.
Viisi miljardia, jotka huutavat:
    Ristiinnaulitse,
viisi miljardia, jotka pyytävät:
Muista minua.

Raija Konttas

Matkalla tienvarren oksiin
    unohtuneet,
vähän kerrallaan
    pois jääneet
taisteluaseet.
On kevyempi kulkea.

Vain todellisuus nöyryys voi kunnioittaa
puutteellisuutta, jota kaikki kuitenkin on,
itsessään.

Koko elämä
puhetta Jumalalle, rukousta.
Kauneimmat rukoukset,
    kiitollisuus ja ilo
eivät tarvitse sanoja
    tullakseen kuulluiksi.

Sydän puhuu,
    mutta jos se on tullut kuulluksi,
se myöskin kuuntelee.

Tarkoitus
    toi minut tähän
    kyselemään ja ihmettelemään
ja piiloutui.
Minä taisin tehdä samoin.

Raija Konttas

Siirtolaisuus Isostakyröstä Pohjois-Amerikkaan vuosina 1869—1914

Mikko Saapeli, isokyröläinen kullankaivaja

Kun Kaliforniassa tehtiin 1840-luvun lopulla huomattavia kulturalöytöjä, alkoivat suomalaiset merimiehet sairastua kultakuumeeseen. Suomesta lähdettäessä pyrittiin pestautumaan sellaiseen laivaan, jonka päämääränä oli Kalifornia. Kun tultiin satamaan, laivan kapteeni sai jäädä usein ihmettelemään, mistä saisi uuden miehistön, kun Euroopasta pestatuista yksi toisensa jälkeen karkasi kultakentille.

Jotkut merimiehistä kirjoittelivat kotiin Suomeen ja kertoivat Amerikan ”kultavainioista”. Jotkut taas palasivat Suomeen tuoden mukanaan värikkäitä kertomuksia Amerikasta. Yksi ensimmäisistä kotiin palaneista oli isokyröläinen merimies Mikko Saapeli, joka kaivoi kultaa Kaliforniassa 1850-luvulla. Kotiseudulle hän palasi 1860-luvun puolivälissä tuliaisinaan runsaasti rahaa ja kookas tupakkakukkaro kultahiekkaa, joka painoi yli kolme kiloa. Kukkaroan hän näytteli mielellään kansalle ja sai lempinimen ”Kultakukkaro”. Rahoillaan Saapeli osti maata Mustasaaresta ja ryhtyi rakentamaan komeaa kartanoa. Kartano valmistui, mutta kulta loppui kesken ja tuli velkaakin. Näin ollen hänen oli lähdettävä uudelleen Amerikkaan vuonna 1869. Matkakumppanikseen Saapeli sai houkutelluksi Ikolan kylästä Aksel Sjöbergin. Tämä kirjoitti Ohion tulokehotuksen Isonkyrön miehille ja lupasi töitä rautatietyömailta.

Saapelin ja Sjöbergin päätös mennä Ohioon vaikutti myöhempään siirtolaisuuteen, kun amerikantauti alkoi vallata mielet 1870-luvun alussa. Useimmat Isostakyröstä lähteneet sijoituivat Ohioon, jossa oli jo ennestään tuttuja. Ensimmäiselle isokyröläiselle siirtolaiselle Mikko Saapelille Ohion ratatyöt osoittautuivat pettymykseksi, sillä ansiot eivät olleet yhtä hyvät kuin Kalifornian kultakentillä. Palkka hupeni viinaan, ja Suomessa oleva talo jouduttiin myymään. Vanhuutensa Saapeli vietti köyhäntalossa lähellä Clevelandia. Siellä hän kuoli kahdeksankymmenen vuoden ikäisenä.

Siirtolaisuudesta tulee massailmiö

Välttämättömän perusedellytyksen siirtolaisuudelle loivat maatalousväestön vaikeat olosuhteet ja liikaväestö, jolle ei ollut työtä. Erityisen hankala tilanne oli Etelä-Pohjanmaalla, jossa perinteinen lisätulon lähde tervanpoltto taantui. Uudenaikaiset höyrylaivat eivät tarvinneet tervaamista niin kuin puiset purjelaivat. Tervanpoltosta ei ollut enää puhuttakaan viime vuosisadan loppukymmenillä Kyrönjokivarren vanhoissa valtatipäjäissä Isossa- ja Vähässäkyrössä. Näin ollen maataloudesta elävien keskuuteen muodostui

runtas liikaväestö, jonka oli hakeuduttava siirtolaiseksi.

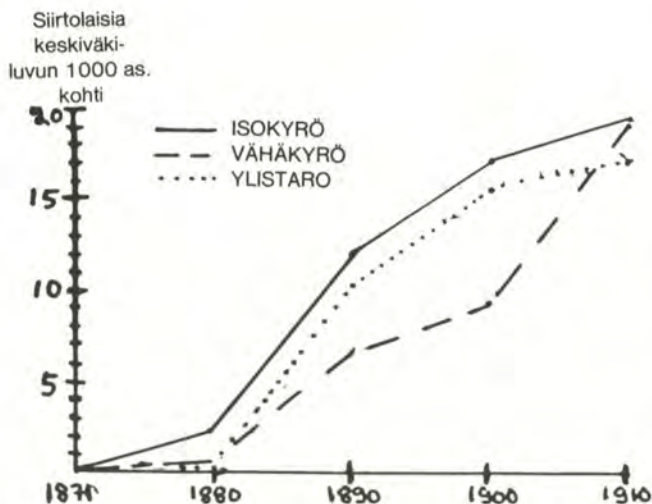
Isossakyrössä tilatonta väestöä oli suhteellisesti enemmän kuin naapuripitäjissä, mikä helpotti siirtolaisuuden voimakasta vauhtiin pääsyä. Muualta Kyrönmaalta siirtolaiseksi lähti 1870-luvulla vain muutamia henkilöitä. Isostakyröstä lähtijöitä oli 124, joista vain 5 talollista ja loput maata omistamattomia. Tämä on selvä osoitus siitä, että siirtolaisuus toimi purkaustienä siellä, missä liikaväestön paine oli suurin.

Vuosina 1871-1910 siirtolaisten lukumäärä Isostakyröstä oli noin 4200 henkeä. Koko maasta vastaavana ajanjaksona läksi siirtolaiseksi vajaa 300 000 henkeä. 1800-luvun lopulle tultaessa siirtolaisuudesta oli tullut muoti-ilmiö varsinkin Etelä- Pohjanmaalla, missä ”ei ollut mies eikä mikään”, joka ei ollut Amerikassa käynyt. Tästä oli seurauksena, että joka kolmas siirtolainen oli kotoisin Etelä-Pohjanmaalta.

Jos kysytään siirtolaiselta tai siirtolaisena olleelta, miksi hän aikoinaan päätti muuttaa Amerikkaan, perustelee hän useimmiten, siirtolaiseksi ryhtymistään vetoamalla taloudellisiin tekijöihin. Tällainen varsin tavanomainen tapaus on isokyröläinen Matti Holmi, jota haastateltiin Minnesotassa. Hänen sisarensa oli lähtenyt Yhdysvaltoihin jo vuonna 1877 ”kaikkien satumaisten kertomusten houkuttelemana”, ja niinpä myös Matti Holmi päätti lähteä, koska palkat ja olosuhteet olivat Suomessa huonot. Hänen tarkoituksenaan oli tulla vain lyhyeksi ajaksi, rikastua ja lähteä sitten takaisin. Kuten monilla muillakin paluu jäi haaveeksi.

Siirtolaisuus kohosi huippuunsa 1900-luvun alussa. Tähän vaikutti osaltaan venäläisten aloittamat sortokaudet ja erityisesti laitton asevelvollisuuslaki. Arvanoston perusteella olisi joutunut venäläiseen sotaväkeen myös Matti Maunus, joka meni eräänä syysnuntaina vuonna 1902 Isonkyrön kirkkoon, jossa rovasti Durchman luki laittomien kutsuntojen kuulutuksen. Seuraavana päivänä Maunus mein rovestin puheille, joka lupasi passin saantia varten tarvittavaan papinkirjaan väärentää hänet iältään hieman vanhemmaksi. Matin serkkupoika Hermannin päästi kuitenkin rovestin palkkahästä lainaamalla oman passinsa. Isäpuoli vei Maunuksen yöllä Ylistaron asemalle, koska poika ei uskaltanut nousta junaan Orismalasta. Kyläläisille sanottiin Matin menneen ”Vöyryn mettille työnansiole”. Satojen tuhansien suomalaisten siirtolaisten joukossa tällaiset lähtijät olivat kuitenkin poikkeus, mutta he vaikuttivat siihen, että vuodesta 1902 muodostui amerikankuumeen huippuvuosi: Etelä-Pohjanmaalla 7310 siirtolaista.

Miltei yhtä tärkeä tekijä kuin kotimaan ”työntö” siirtolaisuuden selittäjänä on Pohjois-Amerikan ”veto”, joka johtui Yhdysvaltain voimakkaasta taloudellisesta

Siirtolaisuus Kyrönmaalta 1871–1900.

kasvusta. Rakennettiin rautateitä ja teollisuuskeskuk-
sia, löydettiin uusia malmiesiintymiä ja perustettiin
kaivoksia. Tästä oli seurauksena työvoimapula ja
korkeat palkat, jotka olivat moninkertaiset kotimaahan
verrattuna. Työtä, jota suomalaiset osasivat tehdä,
löytyi suurten järvien alueen kaivoskaupungeista,
metsätyömailta ja satamista. Eniten suomalaisia ka-
saantui Michiganiin ja Minnesotaan. Isokyröläisten
suosiossa oli Chio, jonne ensimmäiset siirtolaiset
Saapeli ja Sjöberg ajautuivat ratatöihin. Heidän
perässään seurasivat monet muut kyröläiset, jotka
löysivät töitä erityisesti Ashtabula-Harborista.

Elämää "Iloisessa Harborissa"

Ashtabula Harbor sijaitsee Ohiossa Erie-järven
rannalla. Kaupunki on saanut nimensä Ashtabula-
joesta, joka tarkoittaa intiaanien kielellä Kalajokea.
Harbor taas on kaupungin satama, jossa suomalaiset
tekivät raskasta työtä Michiganin ja Minnesotan
kaivosalueilla tuotetun rautamullan purkamisessa.
Ashtabulasta rautamulta kuljetettiin edelleen rautateit-
se itärannikon teollisuuslaitoksiin. Talvet työskennel-
tiin rautalanka- ja peltitehtaissa.

Kaupungissa oli suuren siirtolaisaallon aikana 1900-
luvun alussa noin 50 000 asukasta, joista joka
kymmenes oli suomalainen. Toinen suuri ryhmä oli
"airismännit" eli irlantilaiset, jotka olivat suomalaisten
pahimpia tappelukavereita. Suurimmat suomalaisryh-
mät Ashtabulassa olivat Isostakyröstä, Ylistarosta ja
Kälviältä. Tämä poikkeuksellinen muuttoliike syntyi jo
1870-luvulla, jolloin Ashtabula Harbor muodostui
näistä kunnista tulleiden siirtolaisten tukikohdaksi.

Realistisen kuvauksen amerikansuomalaisten sata-
matyöläisten iloista ja suruista on antanut laihialainen
Kalle Potti (ent. Ylipoti) romaanissaan "Iloinen Harbo-
ri". Potti tunsii asiat, joista kertoi, sillä hän itsekin
heilutteli nuoruudessa rautamultalapioita satamassa.
Sekä Potti että Lehmäjoelta siirtolaiseksi lähtenyt ja
satamatöissä leipänsä ansainnut Kalle Karhu ovat
kertoneet, että monen siirtolaisen palkka hupeni jo
samana päivänä töistä tullessa kapakkaan. Suurimpana
ongelmana olivat alkoholi.

Rajuihin juomatapoihin on olemassa monia selityk-
siä. Usein siirtolaiset olivat maahan saapuessaan
perheettömiä poikamiehiä, joiden lähes ainoa vapaa-
ajanviettopaikka oli kapakka. Kielitaidottomina su-
omalaiset siirtolaiset joutuivat muun yhteisön ulkopuo-
lelle, mikä aiheutti turvautumista alkoholiin. Jo ennes-

tään rajut suomalaiset juomatavat muuttuivat entistä
rajummiksi uudessa ympäristössä, jossa ei ollut enää
kyläyhteisön, kirkon ja sukulaisten valvontaa. Kun
nämä tekijät yhdistettiin, saivat suomalaiset usein
Amerikassa juopon maineen. Kuitenkin työnantajat
pitivät yleensä suomalaisia hyvinä ja ahkerina työntek-
ijöinä, jotka huolimatta hurjasta vapaa-ajanvietostaan
tekivät työnsä kunnolla. Erityisen rajua näyttää vapaa-
ajanvietto olleen "Iloisessa Harborissa". Lehmäjoelta
siirtolaiseksi lähtenyt Kalle Karhu kertoo noista ajoista
että:

"Saluunaa piti vanha Matsoni Vimelistä. Se ei osannu
laskiakkaa muuta kun sormin. Se veti muurin kylkehen
pännällä oikeosia viivoja, kun joku joi velaaksi. Kun
mies sai tilinsä ja tuli maksamahan, niin Matsoni räknäs
piirroksot sormillaan taalahan asti, ja sitte piti maksaa.
Sitte se pyhkii ne viivat pois, ja taas räknättihin.

Kapakan vieres oli lunssihuone, jonne naiset pörräs.
Seinäs oli luukku, josta Matsoni möi sille puolen olutta
ja viinaa. Lauantai-iltoona meni nuori kansa Matsonin
saluunaan tanssimhan ja juopottelemhan. Lapset viet-
hin mummuille ja faariille hoirettavaksi siksi aikaa kun
isä ja äitee tanssiivat ja remusivat. Ja tulivat joskus
konttimalla kotia. Suomalaasten häitä tanssittihin
siihen aikahan Matsonin saluunas,...

Me tulimme sinne häihin suoraan rautamulta
luomasta ooripunaasis työverhoos, kun kovasti janotti
eikä kerinny kotia verhoja muuttamhan. Miehet
juopuu ja kovasti hyppelvyttivät taalan erestä sitä
morsianta valkoosis verhoos. S'oli koria kun valkoone
enkeli illalla, mutta aamulla pöhnäs ja oorimullasta
punaane kun verinen kukkoo. Meiltä miehiltä oli joka
senti varissu plakkarista ja pää kupariseppiä täynnä.
N'oon viipotti ja sätii. Jokku meistä lapiomiehistä
hoippuu töihin satamaan aamulla, niin paasi meinas,
jotta: mihnä toiset on? - N'oon häis ja pöhnäs vieläkin!
- Paasin kans käythin sitten Matsonilla haravoomas
miehiä töihin. Sielä oli morsian menny istumhan
jääloorahan selvittääksensä ittiänsä."

Pian tiedostettiin alkoholiongelmat ja ryhdyttiin
perustamaan raittiusseuraa. Alkuun panijana oli Sten-
roos Orsimalasta. Monien kommellusten jälkeen rait-
tiusseura saatiinkin perustetuksi. Toimintansa aloit-
tivat myös urheiluseura ja torvisoittokunta. Har-
rastustoiminnan keskuksiksi muodostui seuratalo
eli haali, joka valmistui vuonna 1901. Sovinto-haalista
tehtiin niin iso, että amerikansuomalaiset väittivät sitä
Amerikan suurimmaksi puutaloksi. Yläkerrassa oli
suuri voimistelu-, paini- ja nyrkkeily sali, keskikerrok-

Isokyröläisten siirtolaisten asuinpaikkoja USA:ssa.
1. Ashtabula Habor 2. Fairport Habor 3. Kyrö eli Pelkie.

Fairport Harborin Voimailijat 1920-luvulla. Edessä painijat 1. Jaakko Filppula, 2. Martti Rullo, 3. Jaakko Pikka, 4. Matti Perttilä, 5. Jussi Filppula. Takana voimistelijat 6. Matti Kallio, 7. Eemeli Filppula, 8. Väinö Ulvinen, 9. Jussi Kalliomaa, 10. Jaakko Alareini. Numeroidut voimailijat ovat Isostakyröstä, valmentaja Virtala ja 3 muuta voimistelijaa Ylistarosta. Näistä isokyröläisistä jäi Amerikkaan vain kaksi. Matti Perttilä paini Antverpenissä 1920 olympiapronsia, Jaakko Filppula 3 Suomen mestaruutta ja hänen veljensä Jussi yhden.

nessa kokoussali, näyttämö, ravintolasali ja vahtimestarin huoneet. Kellarikerrokseen sijoitettiin pienemmät klubihuoneet.

1900-luvun alussa seuratoiminta oli vilkasta, mutta suuren siirtolaisaallon päätyttyä 1920-luvun lopulla seuratalon käyttö vähentyi. Siirtolaisten lapsia eivät vanhempien harrastukset kiinnostaneet. 1940-luvun lopulla seurataloa piti pystyssä enää pieni ”ukkojen klubi”, johon kuului kymmenkunta eläkkeellä olevaa vanhusta. He kokoontuivat kellarihuoneeseen juttelemaan, pelaamaan ja juomaan limonadia. Myöhemmin Sovinto-haali lienee purettu, koska varoja korjaamiseen ei ollut.

Kyrön farmialue Pohjois-Michiganissa

Monen maaseudulta lähteneen siirtolaisen haaveena oli perustaa oma farmi uuteen kotimaahan. Jotkut 1800-luvun lopulla Amerikkaan muuttaneet isokyröläiset onnistuivatkin hankkimaan oman maapalan, sillä tässä vaiheessa oli jäljellä vielä raivaamatonta erämaata Minnesotassa ja Michiganissa. Pohjois-Michiganiin isokyröläiset perustivat farmialueen, jonne ensimmäisten joukossa saapui Jacob Johnson. Johnsonin kuoleman jälkeen hänen tulostaan seudulle kirjoitettiin muistokirjoitus, jossa kerrottiin:

”Eräs sitkeän näköinen suomalainen on saapunut

juuri eväineen ja työkaluineen synkkään metsään, kymmenkunta mailia Baragan kauppalasta pohjoista kohti. Hän on kaatanut ensimmäisen jättiläispetäjän tulevan kotinsa paikalla. Auriko on kallistumassa länteen. Hän istuu kaatamansa puun rungolla ja silmäilee ympärilleen, mutta ei näe muuta kuin metsää, synkkää korpea joka puolella. Mieleen muistuvat silloin Kyrön pellot, jotka niin viljavina lainehtivat, ja sulotuoksuiset niityt kukkasineen. Ja kun sinne ajatukset lensivät, niin sieltä tuli silmien eteen suuri, ja kaunis kirkko, kaksikin, vanha iänikuinen, tarujen piiriin kätkeytynyt ja toinen uusi, nykyaikainen.”

Johnson ja muut hänen mukanaan tulleet nimittivät seudun Kyröksi. Kun heidän raivaamiensa maiden läpi vedettiin rautatie ja asemalle pantiin nimi, muuttui Kyrö Kuroksi. Myöhemmin seutu sai nimen Pelkie, joka tuli tunnetuksi kirkollisista harrastuksistaan. Kylän pienuudesta huolimatta siellä toimi kolme kirkkoa.

Kyrön ympäristössä asui lähes 300 suomalaista farmaria ja paikkakunnalle perustettiin maatalousoppilaitos, Pelkie Agricultural School. Opettajina toimi monia suomalaisia. Toista siirtolaispolvea ei enää maanviljely kiinnostanut ja maaltapako voimistui 1940-luvulla. Farmit jäivät vanhusten hoidettaviksi, tiloja autoitui ja monien uudisraivaajien uurastus valui

Polun rakkahan

Nuoruusajasta muisteloin, hetket aikehista.
Toivein rikkahin, elon antimista.
Varjo puolet ohitseni käy, aivan pirättämättä.

Ne kauniit päivät nuoruuren, ne muistis aina.
Ilon kyynel vierähtää, muistin lokeroista.
Jotain uupuu vielä,
nytkö jo ikä tiellä.

Täällä päivät toisenlaiset, täällä tuntevi polut.
Täällä huomispäivä huokaa, mitä eteen tuokaan.
Külteen päivän kirkkahan,
vaiko harmaan ankean.

Katso lintua oksalla puun,
katso tähren viirua taivaalla.
Näinhän ne liikkuu nuoruus päivät,
ijän tiellä levätä saa,
muistoissa polun rakkahan.

Tapani Kontsas

Armias olit kanssani

Miten rauhaisan ilta tunnelman,
voipi kuu laittaa.
Tähtöset kirkkahat,
säkenöipi viirujen lailla.
Jäikö päivästä mitään vaille,
levolle kun laskeurun.

Armias olit kanssani,
päivän askareissa.
Tehtäväni annoit luistaa,
osaisimpa kiittää muistaa.
Kutsumus työtä oisi kaikki,
ei pahan suopaa toivoisi kukaan.

Öinen kuva unen kaunis,
hyvästä päivästä vietetystä.
Aamuun asti levosta sen,
uusi valo silmän piirtää.
Varjot erestä siirtää,
uuresta päivän alusta kiittää.

Tapani Kontsas

hukkaan. Muista isokyröläisten siirtolaisuuden kohteista mainittakoon Fairport Harbor Ohiossa. Siellä suomalaiset työskentelivät satamatöissä ja räjähdysainetehtaassa. Kuuluisuutta isokyröläiset siirtolaiset saivat Fairportin Voimailjoissa, jossa paini olympiamitalisti ja 2 tulevaa Vapaapainin Suomen mestaria (kts.kuvaa).

Isokyröläisten naisten erityisessä suosiossa oli New York, jonne he sijoittuivat kotiapulaisiksi.

Siirtolaisuuden merkitys

Siirtolaisuuden merkitys Isollekyrölle oli erittäin suuri. Amerikkaan lähteneet vähensivät kotiseutunsa väestöpainetta, mikä helpotti Isoonkyröön jääneiden elinehtoja. Monien siirtolaisten tarkoituksena oli viipyä Amerikassa vain muutamia vuosia. Suunnitelmat kuitenkin muutuivat. Vain joka viides palasi pysyvästi

Suomeen. Isoonkyröön paluumuutto oli hieman voimakkaampaa.

Ne, jotka palasivat takaisin kotipitäjäänsä, toiva mukanaan rahaa, jolla voivat lunastaa itselleen maatilaa. Ehkä vieläkin tärkeämpiä olivat uudet ajatukset, joita he toivat Amerikasta tullessansa vanhakantaiseen maatalousyhteisöön. Paluumuuttajat sijoittivat yleensä säästönsä maatalouteen. Ilmeisesti he olivat edelläkävijöitä otettaessa paikkakunnalla käyttöön uusia koneita. Tällä oli taas vaikutusta Etelä-Pohjanmaan amerikkalaistyypin koneteollisuuden nousuun.

Mikäli isokyröläisillä on vuosien 1869-1914 siirtolaisuuteen liittyviä valokuvia, kirjeitä tai muuta materiaalia, pyytäisin teitä ystävällisesti ottamaan yhteyttä allekirjoittaneeseen.

Matti Asikainen
puh. 713 657

Kyrönmaan yrittäjäkurssin tervehdys

Vaasan korkeakoulun täydennyskoulutuskeskus on järjestänyt ensimmäisenä viisivuotiskautenaan useita pienyritysten kehittämiskursseja eri puolilla Vaasan lääniä.

Nyt alkaneella toisella viisivuotiskaudella on aloitettu kaksi kurssia Ilmajoki—Nurmo—Peräseinäjoki-alueen yrittäjille eli Laihia, Isokyrö, Vähäkyrö ja Ylistaro.

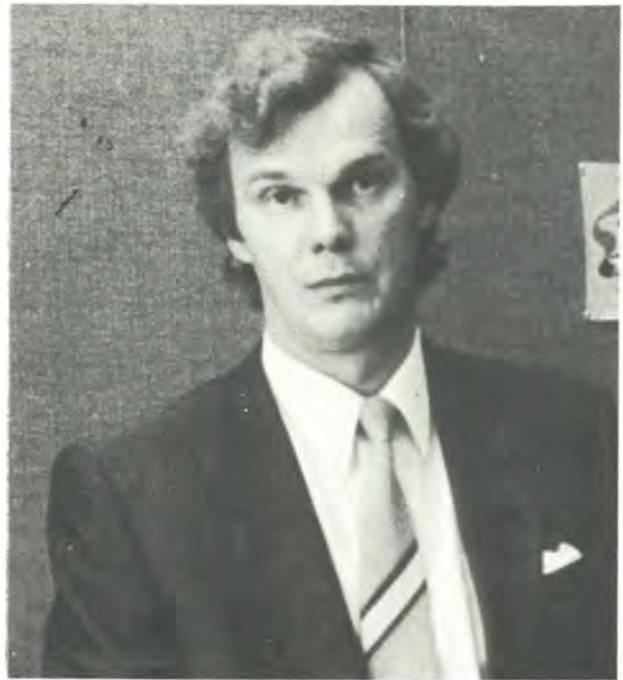
Myönteistä on ollut alueen kuntien lisääntyvä aktiviteetti olemassa olevien yritysten toimintaedellytysten kehittämisessä. Lähimenneisyydessähän monien kuntien toimintapolitiikka painottui uusien yritysten houkutteluun hinnalla millä hyvänsä tai tuudittautettiin perinteisten isojen työllistäjien alati jatkuvasti uskottuun elinvoimaan usein nimenomaan pienyritysten toimintaedellytysten kehittämisen unohtuessa.

Tänä päivänä on tarjolla hyvin monenlaista koulutusta myös pienyrittäjille. Ongelmaksi muodostuu usein valinnanvaikeus; mikä olisi juuri minulle, yrittäjänä tarkoituksenmukainen kurssi tai koulutus-tapahtuma?

Oikean vastauksen antaminen tai löytäminen ei ole helppoa — ei yrittäjän näkökulmasta eikä koulutuksen järjestäjän näkökulmasta, sillä ensinnäkin aika-tekijä ja yrittäjälle yksi niukimmista resursseista, samalla se on usein kaikista arvokkain tai kallein tekijä; toisaalta varsinkin pienyrittäjän ongelmat ovat usein yhden ihmisen harteilla. Sen, jonka täytyy pystyä kattamaan koko toimintakenttä laidasta laitaan juuri päinvastoin kuin isossa organisaatiossa, jossa usein on asiantuntijoita eri yrityksen sektoreilla. — Tämä pienyrittäjällä oleva — monien asioiden osaamisen vaatimus usein unohdetaan, kun ajatellaan, että hänen ongelmansa ehkä markoissa tai kpl:ssa mitattuna ovat pienemmät kuin isossa yrityksessä.

Vaasan korkeakoulun täydennyskoulutuskeskuksen järjestämien pienyritysten kehittämiskurssien eräänä tavoitteena on suhteellisen pitkäkestoisilla kursseilla käynnistää niin yrittäjässä itsessään kuin hänen edustamassaan yrityksessä nousujohteinen kehitysprosessi.

Yrittäjän itsensä kouluttaminen avaa silmät näkemään oman yrityksensä vahvuudet ja heikkoudet sekä antaa valmiuksia omien taitojen kehittämisen ohella käyttää hyväksi ulkopuolista asiantuntemusta oikeassa paikassa oikeaan aikaan. Näin toimimalla

yrittäjä voi ratkaisevasti parantaa mahdollisuuksiaan liiketoiminnan suuntaamisessa ja elinkelpoisuuden säilyttämisessä tulevaisuudessakin.

Toimiessani Kyrönmaan yrittäjäkurssin johtajana vastaan kurssin opetusohjelmasta sekä opetuksen järjestämisestä kurssipaikkakunnalla Isossakyrössä. Tämän parin kuukauden aikana olemme hyvin ahkerasti toimien suorituneet luentovaiheen puoleen väliin. Tämän lisäksi on monilla yrittäjillä päässyt hyvään alkuun ns. projektiohjaus eli ulkopuolisen asiantuntijan käyttö suunnittelussa kehittämiskohteessa. Kurssilla on ollut aivan erinomainen yhteishenki sekä korkea osallistumisaktiiviteetti, joten uskon hyviä tuloksia syntyvän jokaisen kohdalla. Uskon myös, että kurssi antaa virikkeitä näiden paikkakuntien muillekin yrittäjille.

Tämä asia myös pyritään mahdollisuuksien mukaan ottamaan ensi kevään opetusohjelmassa siten huomioon, että muillakin kuin kursseille valituilla yrittäjillä olisi mahdollisuus osallistua yhteisille luennoille, joista ilmoitetaan aina erikseen. Ongelmahan on usein juuri siinä, että ne yrittäjät, joiden koulutus-tarve olisi suurin, ovat vähiten innokkaita hakeutumaan koulutustilaisuuksiin.

Tämän Kyrönmaan kurssin yrittäjät ovat antaneet sellaista palautetta, että sen voi myös rahassa laskien mitata konkreettisesti hyötynä, jota he ovat jo saaneet. Luennoilla käytännönläheisissä asioissa on voitu todeta monia virheitä, puutteita, epäselvyyksiä jne. tulleen oikaistuksi ja korjatuiksi niin, että se yritykselle on merkinnyt riihikuivaa rahaa kassaan.

Kiitän omasta taustaorganisaation Vaasan korkeakoulun täydennyskoulutuskeskuksen puolesta Kyrönmaan kuntia, yrittäjähdistyksiä ja muita tämän koulutustapahtuman aikaansaamiseen myötävaikuttaneita ja toivotan Hyvää ja Rauhallista Joulua sekä Menestystä Uudelle alkavalle Vuodelle 1988.

Vuoden 1987 yrittäjäksi valittiin rakennuspalvelu P. Haapoja Ky. Yrittäjäpariskunta vastaanotti palkinnon pankinjohtaja Hannu Koskelta ja yrittäjäjärjestöä edustivat Pirkko Viljanmaa ja Jaakko Ujainen. Yrittäjäjuhlassa ojennettiin lisäksi keskusliiton hopeinen ansiomerkki Ester Pispalalle. Yrittäjäristillä muistettiin Einari Rimpeläistä (kultainen), Ellen Komsia (hopeinen) ja Aila sekä Markku Lehtiötä. Aikaisemmin syksyllä luovutettiin Tauno Lehtoselle kultainen ansiomerkki ja K.J. Miellylle hopeinen.

Kevään valo

*Valossa kirkaassa keväimen
tomu, lika näkyy selvimmin.
Sen pyyhkimähän pyrimme, poistamahan paikoistamme.
Osumasta omihin silmihimme,
lähimmäisemme huomiota herättämättä.
Siinä onnistua taisimme,
heikommin tai paremmin.*

*Mutta huoltako pidämme,
poistamahanko pyrimme?
Likaa piilossakin pysyvää,
itsessämmeekin olevaa.
Naamion taakse tainnutettua.*

*Sinikupolin jos silmä räjähtäisi,
totuus toiseksi paljastuisi.
Hämmästyneinä, ihmetellen uskottaisiin:
Monet on kasvot maailman!*

marnen

Päivä kiertokoulussa

Lapsuuteni ja vielä nuoruutenikin aikana toimi Isossakyrössä kuten kai koko maassa edelliseltä vuosisadalta peräisin oleva seurakunnallinen kiertokoulu, jonka tarkoituksena oli luku- ja kirjoitustaidon alkeiden opetus sekä kristillisen tiedon juurruttaminen nuorimpien "ikäluokkien" keskuudessa. Samalla se oli jonkinlaista valmentautumista kansakouluun, olematta silti pakollista enempää kuin kansakoulukaan. Opettajana tällaisessa koulussa oli yleensä pelkkä maallikko, useimiten naisihminen, pappien valitsema sekä päteväksi ja soveliaaksi hyväksymä. Sopinee mainita, että omista sisaristani on kaksikin toiminut tällaisina opettajina. Oli niiden joukossa myöskin miehiä, joskus vanhojakin. Niinpä esimerkiksi äidinisäni, jota en ole koskaan nähnyt, oli aikanaan palvelut pitkät ajat Lapuan seurakunnan tuollaisena "koulumestarina". Myös kotikylässäni Lehmäjoella toimi koko minun muistini ajan miesopettaja, jo vähän ikääntyneempi heränneisiin lukeutuva ukko, Juho Tanttari nimeltään. Hänestä vielä tuonnempana.

Oppikirjoina kiertokouluissa oli ainakin Katekismus ja Uusi Testamentti sekä tietenkin myös Virsikirja; enemmästä minulla ei ole tietoa. Mitään kouluvihkoja tuskin tarvittiin, sillä jokaisen tenavan, niin koulu käyvän kuin käymättömänkin vakiovarusteisiin kuului mustanharmaasta liuskakivestä valmistettu puukehyksinen taulu, jonka kummallekin puolelle voitiin kirjoittaa erikoisella "kriffelillä". Se jätti valkoisen jäljen, jonka voi pyyhkiä pois kuten liidun jäljen mustalta taululta ja käyttää jatkuvasti uudelleen. Kriffeliä sai kaupasta ja ne maksoivat viisi penniä kappale, mutta kymmenellä penillä sai kolme kappaletta. Ei siinä oppimateriaali kovin kalliiksi tullut, vaikka rahaahan se oli kymmenpenninenkin niihin aikoihin.

Osalla näistä oppilaitoiksista saattoi jo olla kiinteät toimitilat, mutta Lehmäjoen kiertokoulu "hyppöötettiin" koko minun muistini ajan ympäri kylää. Sitä voitiin pitää aivan tavallisissa talojen tuvissa, en muista viikon vaiko pari paikassaan, eivätkä opetustyö ja talon askareet suuremasti häirinneet toisiaan. Vuoron päätyttyä koulun raskaat ja hirmuisen kömpelöt pulpetit kuormattiin rekeen tai kärryille seuraavaan "koulutaloon" vietäväksi. Samassa kyytissä kulkeutui myöskin ikäkulu, lievää hengenahdistusta poteva urkuharmooni, joka oli Tanttarin yksityistä omaisuutta ja jota hän käytti virsien säestämiseen. Mestari itse kulki koulumatkat apostolin kyytillä, mikäli ei joku hevosella kulkeva sattunut peukalokyytiä tarjoamaan.

Minä jäin kokonaan kiertokoulusivistyksestä osattomaksi. Kun olin jo nelivuotiaana oppinut lukemaan ja melkein saman tien auttavasti kirjoittamaankin, vanhempani tuumailivat että aivan turhaa Matin on pitkiä koulumatkoja talsia. Kotona luin sitä ahkerammin.

Erikoisesti Topeliuksen Luonnonkirja sekä Maammekirja olivat rakkaita luettaviani.

Kerran kuitenkin, kun koulua pidettiin Lammin talossa, joka olikin kysymyksen tulevista koulutaloista lähinnä kotoani, äitini määräsi että "mee ny sinäkin sinne yhreksi päiväksi istumahan, jotta totut kans vähä olohin toisten kersaan joukos". No, eihän minulla mitään vastaankaan ollut, ja niin saapastelin edellä mainittuun taloon, istuuduin pulpettiin kuten toisetkin ja aloin seurata opetusta.

Ensimmäinen tunti alkuvirren jälkeen kului sisäluvun harjoitukseen. Ne jotka jo osasivat lukea "oijeti", saivat näyttää taitoaan opettajan osoittamasta tekstistä. Minuakin, vaikka olinkin vain "kuunteluoppilas", kehoitettiin lukemaan ja päästelinkin osuuteni kuin "vettä valaen" ja palasin pienet kehut saaneena paikalleni.

Tämän jälkeen seurasi tavaamisen harjoitus niille jotka eivät vielä oijetilukua osanneet. Joku opettajan määräämä varttuneempi oppilas tavasi edellä, ja opetettavien ryhmä seurasi joukolla perässä. Se oli merkillisen pitkävetistä, vakiintuneella nuotilla tapahtuvaa "kuorolausuntaa", jossa ei äänivaroja säästely. Isä-sana esimerkiksi ääntyi näin tavattaessa seuraavasti:

- Ii sanoo ii, ässä ää sää. Ii sää.

On vahinko, ettei nauhurien käyttöä tuolloin vielä tunnettu. Sellainen joikuminen olisi kannattanut tallettaa jälkimaailmalle kuultavaksi.

Välitunti peuhattiin pihalla ja sen päätyttyä alkoi laskentotunti. Opettaja alkoi tehdä liidulla numeroita mustalle taululle ja tenavat ottivat taulunsa sekä kriffelinsä esille. Tunsin numerot, mutta "ynnäämisestä" enempää kuin "poislaskustakaan" en ymmärtänyt enempää kuin sian sanotaan tietävän Pohjantähdestä. Ja se ei ole paljoa. Vaikka minulta ei mitään vaadittukaan, tuntui kamalan nololta ja jotenkin alentavalta istua toimetonna ja taitamatonna toisten tuhertaessa laskujen parissa. Huonommuuteni vaivasi minua niin ettei tainnut itku olla kovinkaan kaukana. Teki mieli lähteä lätkimään koko talosta.

Mutta silloin minulla "leikkasi". Olihan minullakin taulu ja kriffeli ja kun pienestä pitäen olen ollut piirustuskärpäsen purema, katsoin hetkeni koittaneen. Aloin tehdä "taidetta" taululleni, eikä nokkani kauan tuhissutkaan kun siinä komeili upea ukkometson kuva. Ei nyt tietenkään aivan Wright'in lintukuvien veroinen, mutta pyrstö leveänä, kenokauloin ja siivet riippuen helposti tunnettava. Ja voi sitä ihmetystä ja ihailua minkä "taideteokseni" herätti. Tauluni kiersi kädestä käteen ja talonväkikin sitä tuli tarkastelemaan. Kompleksini hävisivät sen siliän tien saatua näyttää että jotkin minäkin osasin, vaikka en ynnäämisestä ymmär-

Kronikka kesästä 1987

Oli aivan omituinen kesä edesmennyt.
Siitä viisun veistellä olen ajatellut.
Siinä sanoja säästellä aio en nyt.

Kohos kehrä auringon kovin korkealle.
Kevätkesän koittaessa valolla oli valta.
Mutta alla märän mullan piti valtaa,
määräs tahdin routa, kylmä, armoton.
Se tuote oli talven kovan,
pakkasien paukkuvien,
kasvillisuuttakin karsivien.

Kyllä mittumaarihin mennessä
siemenet oli siroteltu, mukulat kaikki istutettu
märkähän maan rakohon.
Kauan kesti kolkkoa sadetta.
Se monilta mukulat mädätti,
siirteli siemenet paikoiltaan
kasapäihin kasvamaan.

Etanat sikisi somasti.
Niitä vesi virratessaan kuljetti kovalle tielle.
pihan polulle, kohoumillemkin kuivumaan.
Lailla mustan murenen siinä kuolleina olivat.
Tutkimus vaikka tehtäköön
ennen jo olivatko hukkuneet?

Kun yritti aurinkoinen pikkuisen pilkistää
paksujen pilvien lomasta,
kohta puhuri pohjoisesta
pakkasella peloitellen puhalsi.

Näin oli tultu heinäkuulle,
pahoin parjatulle "naistenviikolle".
Aina on puheet petosta olleet oikeista "immeisistä".
Nyt se uskottava on ilkeimmänkin.
Nähtiin sekä tunnettiin ihollamme, ilmassakin
lämpö oikeitten ihmisten.

Valikoimatta, säästämättä sitä kaikille jakoivat.
Ottaa osansa saivat herrat sekä narrit.
Vain vettä säästivät, sitä rannoilta, järviltä hakivat,
ihonsa kuumaksi polttivat.
Totisesti, nyt on todistettu
kuinka on hellä lämpöinen
oikea Eeva suomalainen.

Eletty oli elokuuhun, ponnisteltu puoliväliin.
Jo tuli paha pakkanen.
Pisti perunat pieniksi,
vihannan viljan veltoksi,
velliksi kukkaset koreat.
Se lepäs vain yli yhden yön,
sitten työnsä täydensi.
Katovuoden kansalle tuotti
tukemana kylmän kesän
ja kevään kovin myöhäisen.

Sen herrat "pääkallonpaikaltakin"
jo myöntävät todeksi.

Vielä kokoaa farmari kevyitä kuneita kasahan.
Ottaa mitä annetahan uskoen keväähin uuteen,
toivoo myöhäissyksystä kuivaa ja lämmintä.

ISO kysymys vain pistelee povessa:
MISSÄ on vuoret viljojen ja
ensi kevään siementen?

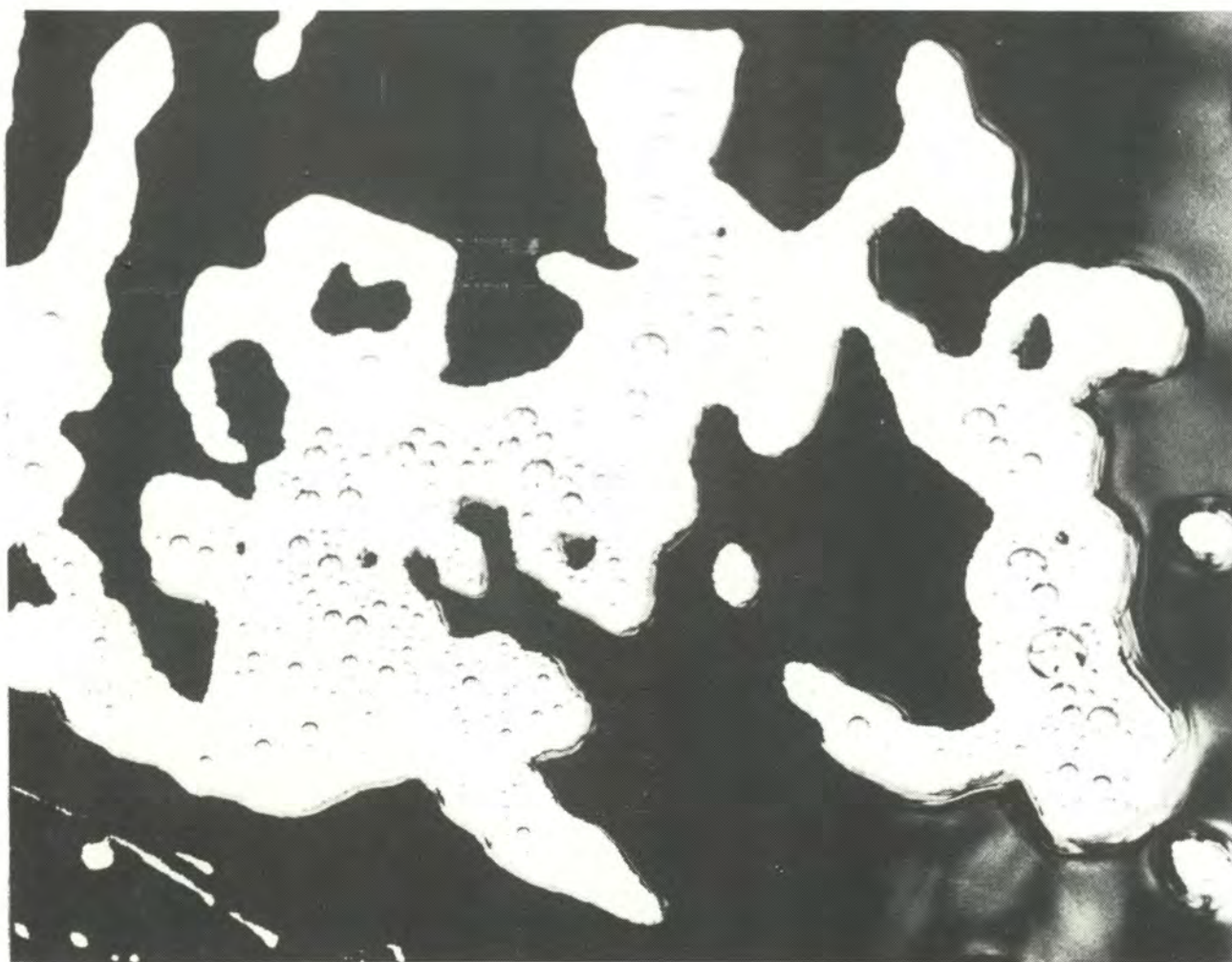
06.10.1987
M. M.

tänytkään. Kuusivuotiaan kunnia oli kertaheitolla pelastettu.

Se oli minun ainoa päiväni kiertokoulussa, mutta yhdeksän vuotta myöhemmin minä kuitenkin jouduin Tanttarin oppilaaksi. Oli käynyt käsky kirkonmiehiltä että rippikouluun pyrkivien oli kuljettava kesällä pyhäkoulussa. Kukas muu sitä piti kuin juuri Tanttari, ja niin minä vanhalla pitäjehentuvalla pidetyssä pääsytutkinnossa sain pukata "Turkmannin" tukevaan kouraan vanhan kinkeritodistuksen eli "lukuserelin", jonka kääntöpuolella todistettiin että olin käynyt "kymmenenä pyhänä pyhäkoulussa, hyvällä ahkeruudella ja hyvällä käytöksellä."

Tonttujen tanssi

Aina ei kuvatessaan tiedä, mitä on saaliikseen saamassa. Oheinen kuva on hyvä esimerkki. Olin kuvaavinani vain pelkkää jään taidetta, mutta toisin kuitenkin kävi. Vasta jälkeinpäin selkesi ettei kohteena ollutkaan mitään graafisia kuviota sisältävä kohde, vaan tontuilta näyttävät kuviot. Kuvioiden hahmottamiseen vaikutti nähtävästi joulun läheisyys, mutta siihen tulokseen kuitenkin tulin kuvaa tarkasteltuani.

Parhaiten kuvan nimeksi sopisi ehkä tonttujen twist, ainakin omasta mielestäni kuvasta löytyy kolme selvää hahmoa, jotka ovat menopäällä. Varsinkin vasemman laidan hahmo on ihan selvästi tontuksi tunnistettavissa tonttulakkeineen ja kontteineen. Keskimäinen vaikuttaa hieman epämääräisen näköiseltä, mutta tulee ottaa huomioon ilmalennon aiheuttaman optinen harha. Oikeanlaidan pienin tonttu on kuvasta päätellen saanut erinomaisen tukevan otteen keskimäisen tontun jalasta eikä tunnu sitten millään otettaan helpottavan.

Keskimäinen tonttu ei ilmeisesti tunne oloaan erikoisen kotoiseksi, kun pyöräytetään jalasta ilmassa ilman suurempaa rytmittäjää. Mutta mitäs pienistä, sillä pääasia tontuillakin lienee joulupuuron sulattelu reippaan liikunnan avulla.

Jos kuvasta ei löydy tonttujen hahmoja, siitä voi vetää seuraavan johtopäätöksen: Kuva on väärin päin. Lehteä kääntämällä tontut kyllä pitäisi silmään tarttua. Toinen syy huonolle hahmottamiskyvylle voi olla mielikuvituksen puute, sillä tonttuja ei kuulemma virallisen tieteen mukaan pitäisi olla. Eräs valokuvausta muka tunteva yritti väittää kuvaa pelkäksi tapaturmaksi, esittäen sellaisen teorian, että olisin läikytellyt kehitettä paperin päälle. Tämä meni kyllä jo liian pitkälle, mutta kun on joulukuun annoin tämän ajatusleikin tällä anteeksi.

Matti Hannuksela

Matti Loukola

Kuvia itsenäisyyden vuosikymmeniltä

Ruumissaatto tulossa Orismalasta Konttuurinmäelle Valtaalaan 1910-luvulla. Silloin, kuten vielä myöhemminkin, sairastaminen ja kuolema tapahtui useimmiten kotona. Vainaja pestiin, puettiin ja pantiin arkkuun, joka vietiin riiheen tai aittaaan. Hautajaispäivän aamuna vainaja asetettiin kotipihaan, muutamasta kuudesta pystytettyyn havumajaan. Siinä, avoimen arkun ääressä, omaiset ja kotikyläläiset jättivät jäähyväiset rakkaalleen. Veisattiin lähtövirsi ja ajettiin saattona kirkolle. Eri puolilla pitäjää oli yhteisiä ruumisvaunuja, jotka talvella varustettiin jalaksin. Ruumiin siunaus tapahtui yleensä siunauskappelissa. Sen jälkeen vainaja saatettiin hautaan. Muistoseuroihin kokoonnuttiin sitten vainajan kotiin. Kuva Esa Kettula.

Suojeluskuntalaisia paraatissa Isonkyrön Säästöpankin ja Isonkyrön kunnallistalon yhteisen, v. 1913 rakennetun, talon edessä. Pankki toimi talossa vuoteen 1927. Syksyllä 1987 purettuun taloon tehtiin toinen kerros sotien jälkeen. Suojeluskunnat ja lottajärjestö lakkautettiin välirauhansopimukseen liittyen 30.10.1944.

Isonkyrön Ulvilan kansakoululaiset kokoontuneina valokuvaan opettaja Laimi Peltolan ja opettaja Saaren kanssa 1930-luvun alkupuolella. Vuonna 1921 säädettiin yleinen oppivelvollisuus. Sen henki oli: "koulu joka kylään". Ulvilan kansakoulu valmistui vuonna 1929. Kuva Esa Tanttari.

Sotien jälkeen alkoi jälleenrakentaminen. Siirtoväen asuttamisen lisäksi pyrittiin olevia oloja monin tavoin kohentamaan. Ulvilan naiset panivat toimeksi sillanrakennushankkeen Kyrönjoen yli. Akkaansilta valmistui v. 1947. Samoihin aikoihin valtaalaiset kunnostivat kylätiensä. Kivet porattiin ja ammuttiin. Pahimpia mutkia oiottiin. Tien leveydeksi tuli kahdeksan metriä. Valtaalasta Kortinluomalle vievä tie oli ensimmäinen Isonkyrön kunnan hoitoon saatu tie. Tientekijöitä kuvattuna Valde Heinilän talon lähellä, Tervajoen yli vievällä siltatyömaalla. Vas. edessä Matti Liimakka, Oskari Maunuksela, Matti Maunuksela ja Herman Nor-tula. Takana vas.: Paavo Mäki-Valtari, Edvin Petäjä, Iisakki Maunuksela, Väinö Mäki ja Heikki Saari. Kuva Juhani Loukola.

1950-luku toi pelloille hevosten rinnalle ja tilalle traktorit. Fergut, zetorit ja braunit olivat melko pienitehoisia. Työkoneina saatettiin käyttää, ainakin aluksi, hevosvetoisia koneita. Kuvassa Juhani ja Matti Loukola tekevät luokoa Veikko-hevoskoneella ja Hanomag-dieseltraktorilla v. 1954. Kuva Jorma Loukola.

1960-luvun rippikouluikäluokat olivat suuria. Usein kaikki rippikoululaiset konfirmoitiin samana sunnuntaina. Jumalanpalveluksen jälkeen hiljennettiin yhdessä sodissa kaatuneiden haudoilla. Vapaussodassa kaatui 19 isokyröläistä, talvisodassa 82 ja jatkosodassa 134.

1970-luku oli harrastuksen vuosikymmen. Kansalaisopisto veti runsaasti opiskelijoita. Suosittuja piirejä olivat muun muassa käsityö ja musiikki. Kotiseututyötä tehtiin myös innolla. Laurinpäiville kerääntyi jopa 400–500 henkeä Isonkyrön kotiseutumuseolle työnäytöksiä ja ohjelmaa seuraamaan, mutta ennen muuta liha-perunoilla ja ohrakryynipuurolla herkuttelemaan. Kuvassa Isokyrö pelimannit esiintymässä Laurinpäivänä 1976. Kuva Risto Soini.

1980-luvulla Isossakyrössä on rakennettu paljon. Vanha kirkko tuli myös arvoiseensa kuntoon monivuotisen kunnostus- ja restaurointityön jälkeen. Kuluneena kesänä Isonkyrön tiestöä on kunnostettu eri puolilla kuntaa. Kuvassa Kalevi Vuorinen nikkaroi kirkon penkkejä uuteen malliin v. 1980. Kuva Matti Loukola.

Opintien alku

Katkelmia eversti Niilo Simojoen muistelmista

Varpoolasta larvahan vievän kärrytien ja jojen pohjoosta puolta mutkittolevan maantien risteykses seisoo yhtenä syysauringon kuluaamana päivänä kaksi pientä poikaa, läheisen krannin, Pollarin Masa ja Varpoolan Niku - eli Mä - ensimatallansa kohren Kiirtokoulun pitopaikkaa. Meillä molemmilla oli äireen vanhasta lakanasta neuloma kangaspussi, joka sen sisällöstä pullollansa ulttuu vasemmalle lonkalle reirusti polven alapuolelle asti. Sen hihna kulki rinnan ja oikian olan kautta pientä selkää myören takaasi pussin toisehen suupielehen. Siinä olikin ihmisvarsalle sellaaaset ränget, jotta niihin olikin totuttelemlista. Ei sen kans passannu niin lujaa lipata kun viriä mieli olis vaatinu. Usein se heitetihinkin poikes kun oli tärkeää asiaa pyärtänön yli vähän kaukemmas.

Ensimmääsen koulupäivän ensimmäänen tyä oli tietenkin kummankin pussin yhres syynääminen. Mun ja Masan pussin sisältö oli melkeen samanlainen. Sen muorostivat koulutarpeet ja evähät. Koulutarpehet, jotka käsittivät -Kriffelitalulun - Kriffelikynän - Kukkookantisen Aapisen - ja Virsikirjan olivat, niinkun pian torettihin, samanlaaset siitä huolimata, jotta Masan kriffelitalulu oli ostettu Kirkonkylän osuuskaupasta, siitä Konttahan mutkasta ja mun jojen toiselta puolen Kettulan puarista asti Lauttasillan kautta kiärtään. Mä olin itte halunnu näin tehrä, kun siällä Kettulan kauppas oli se Jukka, jolta lapset, niin ja kaikkikin, tärkeää tekivät ostoksensa. Vaikka kuinka syynättihin, niin taulut olivat justihin samanlaaset ihan molemmiin pualin. Viivootukset, ruurutukset ja kaikki punaaset koukerot oli kummaskin kohrallansa. Raamiiskaan ei ollu erua.

Mutta ratkaaseva ero koulutarvikkehis kumminkin oli: Masan taulua meinattihin pyhkiä jäniksenkäpälällä. Mun taas oravanhännällä. Siinolikin niin suuri erootus, nottei sitä voitu väittelemätä omansa paremmuuresta nuan vain sivuuttaa. Masan jäniksen oli sen veli, Jussi, ampunu alkusyksystä Suolaasten takaa Mustikkamäjestä. Pitkä takakäpäli pysyy tukevasti käres ja pyyhki reiruhun. Se oli Masan miälestä ilman muuta paree kun oravanhäntä. Oravanhäntä oli sellanen FLUTARES.

Mä puolustin omaani parhaan kykyni mukahan, vaikka usko pakkaskin horjumahan kun paikkakunnalle vasta toissa Valpurina tuotuna en ymmärtäny Masan voimakkahan paukahruksen merkitystä. Tuntuu niin kamalalta voimasanalta se "flutares", jotta väittelemäselä oli menny pohja poikes. Vissihin olis torettu suuri, periaatteellinen ero - oppiriita aivan opintien aluus aiheuttanu tappelunnujakan, jonsei Masa olis havaannu tienristeystä Kirkonkylästä päin lähestyvää kahta flikkaa. Pian heirät tunnettihin. Nolivat Konttahan

Rauha ja Mäki-Reinin Linne. - Rauha ja Linne eivät ollehet sen paremmin tuttuja, ei mulle eikä Masalle, sen verran vähän oli oltu niiren kans tekemisis. Mutta - molemmat me tiäsimmä seliittämättäkin - nolivat flikkoja, niitä passas kiusatakkain.

Vähän araastellen ja toistansa liki ne lähenivät, huivit pääsnänsä nättyyses solmus leuvan alla. - Mä, jonka suun Masa oli saanu niin justihin tukittua komennin Rauhaa, joka sattuu olemahan mua aivan liki: "Näytä kriffelitalulus!"

Rauhan silmät menivät aivan ymmyriääsiksi, mutta hiljallensa se vain alkoo kaivaa pussiansa ja nostikin sieltä - aivan samallaasen kun mulla ja Masallakin oli. Sen näki heti.

- Millä sä tämän meinaat pyhkiä, jos siihen jotakin kriipustetahan? -Tällä,- ilmootti Rauha jo piänes kiukus, ja nosti pussista jäniksen takakäpälan, samanlaasen kun Masallakin oli. Masa meinaskin pistää jotakin välihin, jonka saattoo arvata, muttei se keriinny kun suunsa aukaasohon, kun mä sain komennetuksi Linneä: "Näytä säkin taulus!"

Linne katteli Rauhan päälle aivan kun kysyen, notta eikö tuota Varpoolan tulokasta mikään pirätä, mutta totteli kumminkin. Eikä Linnenkään taulus ollu mitään katelemista. Meillä kaikilla oli samanlaanen, oli se sitte ostettu Osuuskaupasta, Kettulasta tai Pispalasta.

- Millä tämä sitten pyhiitähän? - tinkasin mä asiaani kesken jättämättä. Linne nosti pussistansa vähän komian oravanhännän. Se olikin tosi komia, oikeen sellaaenen huisku, notta Masakin alkoo käsittää, jotta kyllä oravanhäntäkin pyhkiä pikkusemmaskin käres. - Nyt menivät voorostansa mun silmät soikeeksi ja Masan puhumisen intokin loppuu siinä samas. Flikat olivat tietenkin aivan ymmällä. Mäkään en osannu sanua mitään ja Masankin ittevarmuus näytti vakavasti horjuvan. Ja niin vallitti Palonkylän larvasta Varpolan kohralla rinnalle johtavan tien pääs isoon aikaan syvä hiljaisuus, ennen kun kukaan osas sanua mitään.

Oli aivan hiljaasta. -Päivän äänet alkoovat kuulua, kukin omalta suunnaltansa.

LAKEUS on väkevä vaikuttaja. Raavahasta miehestä alkaan äireen vellitrenkiä myären se muokkaa omaa kasvattiansa LAKEUREN LAPSEKSI. Jos Luoja on silmälle valmistanu lääniä ja avaruutta, kasvattaaksensa Suomelle esteetä sietämättömän heimon, onpa korvallekin annettu kuultavansa, jopa vannotettukin: "Jolla korva kuulla, se kuulkoon!" - Pohjankyröön kohralla on näin aivan erityyseyesti. Jokahinen saa lapsuuresta asti siitä osansa. Saa, jotta ikänsä muistaa.

Kirpiän syyspäivän ääniä oli Herran vuonna 1918 Kyröön jokivarres monenlaasta, jokon jo iäksi vaiennu.

Muistoos ne kumminkin on tallella niin elävinä, jotta jokivarren ikääntynyt vasituunen askukaskin vain myöntelöö: "Nuan oli silloon, näitä kuultihin."

Kaukempaa, Vanhalta Kirkolta, vuosisataaset knaakat huutelivat kyrölääsin äänenpainoin, Etelä-Pohjanmaan omalla murtehella kimiästi - "kiäh- kiäh!" - "Jakamattoman emäseurakunnan kirkonpalvelijoota täs ollahan, eikä aivan tavallista lajia. Ollahan jo niin mones oltu, Nuijasoran aloottamisesta alkaa, notta nimiäkin sais pykätä ansiootten jälkihin, kiäh- kiäh."

Likempänä Reinilän koski kohisi jälleen syyspuolen säveliä kolmine myllyn juopinensa, minkään sillan kaartumata sen ylitte. Keskimyllykin oli vasta hiljan purettu. Taisi sen kolkutus vieläkin olla Reinilänmyllyn ja Knaapilanmyllyn käymisenhumun joukos.

Jojen toiselta puolen, Knaapilasta päin, kuuluu tappurin laulava hurina. Kun oikeen kuunteli, niin se päättyy tai alkoo - miltä kohralta korva vain puimisen menohon pääsi mukahan - sellaaßen vinkiän ulvahrusen kans. Lyhres siinä nuan vain meni. Päällen kuultihin taas hurinaa ja puimahoitua käyttävän moottorin sytkytystä.

Vaasan kuuluusaa ruista siellä puitihin.

Isoon Kyröön pelloolta oltihin korjattu aivan erityyinen sato. Puitihin VAPAHAS MAAS ylennyttä elua. Vapauren suvituuli oli sitä leppiästi huojuttanu, täyren tähkäpään nöyrän asennon viisatessa Lakeuren kansalle kiittämisen oikian osootteen.

Lakeuren yllä kuullahan - jolla vain korvat on kuulla - ainaaßen tuulenliikkeen matkahansaasaattamana myös omat pysyvät äänensä, myrskyn menosta ja väkevän tuulen humusta alkaan "hänen vienoon hyminänsä" saakka. Tämä lakeuren oma ääni liikkuu luontonsa mukahan näkymättömänä, mutta torellisena kuin kaiken Aluus Herran Henki vetten päällä, ihmislapsen eroottamattona seuralaasna. Se antaa Lakeuren Lapselle oman erityyksen elämäntunnon.

Tuulet

*Suvituuli
armas hellä
kosketus lämmin
poskellani.
Riennä armas tuuli
— jo suven näin.*

*Syksyn tuuli,
kirpeä ja raikas
tanssiin vie jo lehdet puun
kumartuu alas latva sen.
Puhalla syksyn tuuli
— jo syksyn näin.*

*Talven kylmä tuuli hyinen
jääkiteet heittää
poskilleni.
Nietokset kasvattaa
puhaltain pohjatuuli
— jo talven näin.*

*Kevätuuli leuto
kuin vieno henkäys.
Sulattaa talven hallat
myös mielestäin.
Soi armas kevätuuli
— taas kevään näin.*

Kirj. Kaarina Lehtonen

Ketunsyätti

Yhtenä syksyysenä kaunisna ehtoopäivänä sanoo Josefiina emäntä tyttärellensä Selmallen, kyllä kuule meirän on paras tappaa tua Joonas kun soon jo niin vanhakin puoli sokia ja karvakin siiton lähteny jotta soon aivan plaikuus.

Oli hetken vaiti ja jatkaa sitten, vaikei taira meiränkään talvellen ottamisen kans olla palio hurraamista, kun soli itte jo siinä kahareksankymmenen hujakoolla ja Selma oli muutoon sellaanen sairaalloon.

Niitoli vain kolme sisarusta kaks flikkaa ja poika, isäntä oli kuallu tapaturmaasesti jo useeta vuasia sitten, kun poika sitten aikoonansa perusti perheen ja toinen flikka viätihin naapuri kylähän emännäksi sai poika maat ja mumma Selman kans jäi syytingillen eli kukoon jyvillen niin kun kans prukattihiin sanua.

Kun navetta ja muukin ulkokartano nyt jäi tyhjäksi ottivat hiiret sen kortteeriksensa, niitoli jotta aivan vilisi, varsinkin navetas, tulivappahan joskus tuvan pualellenkin.

Yhtenä kesänä ne saivat poijan tykyä sellaanen parinkolmen kuukauren ikääsen kissan penikan, kun soli kolli olivat tenavat ristineet sen Joonahaksi, mikäs siinä hyvä nimihän soli, ja kun ei ainakaan siinä muuntajapiiris ollu yhtään sen nimistä miestä niin ei se nimi ainakaan loukkaa ketään.

Se viätihin heti navettahan jotta se saa alakaa tyät, poijan poika sahas siihen oven alanurkkahan sellaanen kissan mentävän luukun jotta se pääsöö pihallekin koska tahtoo, kun se totutettiin keskenkasvuusena siälä olohon ja kun siloli siälä tosi hyvät nenänerut niin se rupes olohon siälä yäkin.

Aamuusin se kyllä tuli trapuullen istumahan ja orottohon koska ovi aukaastahan jotta pääsöö tupahan litkimähän maitua jota tuatihin poijan tykyä, soli niinkun tinkimaito joka kuuluu kans siihen syytinkihin.

Päiviksi se useenkin jäi tupahan, siloli vasituunen lavitta johonka Selma oli teheny sellaanen ohkaasen tyynyn. Mutta varjele jos siihen sen petillen sattuu vahingos joku viaras istumahan niin kyllä se mulioosteli rumasti.

Näin sitä elettiin hyväsovus vuaresta toiseen, ja tyytyväisyys oli molemmiin pualista kun hiirekin oli pysyny kuris, nyt seiollu enää johunkin kevätalvehen hoitanu eres omaa reviiriansä jotta siitäkin sen havaatti jotta vanha oli tullu Joonahasta.

Kun nyt kerran tuli puheeksi sen hävittäminen lähti Selma siitä paikasta toiskan poikaan puheellen,

siinä vajaan parinsaran metrin pääs asuu kaks vanha-poika veliestä jokka oli kovia mettämiähiä ja niiloli monenlaaset pyssyt.

Hermannin velii sattuu olohon tuvalla, ja kun Selma sillen toimitti asiansa otti se naulasta kaks piippuusen haulikon pani panoksen molempiin piippuuhin ja sanoo larannehensa ne niinkun kettuja varten mutta uhuratahan nyt niistä ainakin toinen Joonahallen, on se sen väärtti.

Kun ne sitten kävelivät naisten tuvallen päin sanoo Selma jotta siälä se nukkuu päiväuniansa tuvas, Hermannin pani pyssyn porstuan seinän viärehen ja haki Joonahan, Selma sanoo lapion olevan navetan seinän viäres jolla saat kaivaa hauran sinne mettän rantahan.

Kun Hermannin sitten aikoonansa tuli tupahan, oli patapenkillä pesufaris lämmintä vettä saipuanpala ja hantuuki käsien pesua varten, kaffi keitetynä ja pöyräs monenlaaset nisut ja piparkakut niinkun parimmiskin maahanpaniaasis.

Kaharen jäätyänsä naiset tuntivat olonsa vähä niinkun haikiaksi, olihan Joonas niinkun yks perheen jäsen josta niin monen yhyres olo vuaren jälkihin oli nyt täytyny luapua.

Huamis aamulla kun Selma tapansa mukahan meni hakohon trapuulta sitä tinkimaitohinkkiä johonka tenavat sen kouluhun mennenänsä oli tuanu, kuuli mumma porstuasta jysähryksen ja kun aukaasi tuvan oven makas Selma kanttuun laattialla porstuan ovi auki seliällänsä ja Joonas istuu vasituusella paikallansa, toises silmäs siloli vähä sellaanen kysyvä ja haikia kattinta, niin toinen silmä melkeen roikkuu poskella, se oli jo täysin sammunu.

Vähitellen se Selmakin siitä virkos ja konttii tupahan, mutta mumma otti jalaat alansa ja lähti hakohon sitä ampujaa sillistöhön tyätänsä.

Hermannin sai kuunnella hetken naispuhujaa, siitä mitä puhut sisäli ei oo muuta kun arvaaluja, kaikesta päättään se ei ollu ainakaan mikään mairitteleva, nyt oli ainakin kontrolli kova mumma valvoo jotta ampumisen jälkihin hautaus tuli kunnolla suaritetuksi ja haurallen piti vääntää sellaanen kiven järkäles jottei sen alta olsi päässy pois suureekaun elukka joko sitten kaharella kettupanoksella ammuttu kissa.

Ei tainnu olla laitettuna käsien pesuverttä piparkakuusta puhumattakaan, vähä noloona Hermannin taaplas tuvallensa kun operatio oli viimeenkin loppuhun suaritettu.

Jälkihin kun asia tuli tiaroksi kylällä mä tiarus-

Syystuuli viheltää nurkissa
ja puitten paljaissa oksissa.
Uneliaana odottaa kynnöspelto,
varjonsa kokoilee
lehdetön, lauluton maa.
Kesä piiloutuu
syksyn kyynleisten ripsien taa
ja aika vaeltaa kohti menneisyyttä.

Syyspäivä laahustaa
tihkusadeviitta hartioillaan.
Pelloilla hallan tyhjentämät
tähtäpäät
ja taivaalla kurkiaurat.
Ihmisten kasvot huolenharmaat
ja minä ajattelen elämää,
joka on melkein sama
kuin suru ja tappio
ja menetys ja yksinäisyys.

Askeleita,
pitkiä, lyhyitä,
vaikeanmittaisia.
Kohti päämäärää,
jonka ohi taisin jo kulkea.
On palattava
kulkemaan ohi,
kuinka monta kertaa vielä.

Tuulen virtaan minä
lasken siipeni,
niinkuin iltaruskon aikaan
pesälleen lentävä lintu.

Raija Konttas

Uni

Oli kaunis päivä kesäinen
valoa täynnä maa.
Lintujen laulu riemuinen
iloiseksi mielet saa.

Äkkiä sammui valo auringon
linnut vaikenen — tuli hiljaisuus
Ovi peitti taivaan ja hiljaa sulkeutui.

Valo kirkas ihmeellinen
jäi taakse oven sen
Koko taivahan kannen peitti
ovi suuri — nyt suljettu.

Pimeän keskeltä maasta
kuului itku ja vaikerrus
oven taakse pimeään jääneen
ihmisen valitus.

Heräsin — se untako kaikki olikin
kuin totta kuitenkin?
Sydämeeni jäi tuska ja mieleeni kuva
ovesta suljetusta.

Se kirkkaus joka ovesta valonsa loi
oli Taivahan valtakunta.
Niin ovi kiinni suljettiin
jäi pimeyteen maa ja kansa
— ilman Vapahtajaansa.

Kirj. Kaarina Lehtonen

telin Hermannilta miksei se haurannu heti sitä Joonasta, mutta se sanoo jotta hänellä oli omat suunnitelmat heti valmisna kun Selma tuli pyytöhön ampumahan, hän meinas säästää sen ketun syätiksi ja käykin peräämäs kohta kun pimiä tuli mutta kun ei sitä ollu siinä kivellä mihinkä hän sen nakkas ajatteli hän jotta se ketun peijooni oli jo keriienny viämähän.

Sanoo harmittevensa kun se niin noloosti meni, mutta kun hän otti sitä takasääristä ja näki jotta se silmäkin, niin hän ajatteli jottei se enää kävele, nauroo sitten ja sanoo jotta siälä soon kivi hauralla viäläkin mutta ketun syätiksi se Joonas kumminkin joutuu.

Merkkejä elämästä

Pajunkissat

Torvijäkälät

Pisarat lehdillä

Koivunlehti avautuu

Perinteinen toripäiväruljanssi keräsi heinäkuun alkupuolella runsaasti yleisöä kesätapahtumaan.

Isonkyrön Yrittäjät näyttivät jälleen missä kaappi seisoo köydenvetorintamalla.

Samaan aikaan toripäivätapahtuman kanssa kokoontui maakunnan väki pellava- ja perinnepäiville museolle.

Kyröön noita ehti piipahtaa viihdyttämässä toripäiväväkeä.

Riihi vanhus

*Mitä tietää tää, riihi harmaapää,
Ja sen kiuvas sekä parret,
on aikaa vierinyt pitkälle,
kun tuota aattelee.
Alus kivet laitettu,
ja niiren päälle veistetyt,
puu nauloilla toisiinsa kiinnitetyt
seinä hirret.*

*Samoin rehmua hirsien päälle larotut parret,
ovat työtä ne antaneet,
monelle sen alan taitajalle.
Sitten kiuvas uuni,
savun ja lämmön tuoja suuri,
joka seinä luukuista tupruaa kuin tuuli.*

*Ei sinne enää lyhteitä tuora,
ei aamu varhaisella lämmittäjää näy.
Aika muorot on tuonut uuret,
tavat toiset tilalle tulleet on.
Ei parsi hankoa näy ei klupuja,
ei viskilööntä ei pohrinta,
suuren puun pinnasta tehtyä lapiota.*

*Niin mies polvet vaihtuneet on,
on puimurit tulleet,
samoin pelli kuivaajat,
tuulettajat sekä vilja kierukat.
Myös kippaava pellinen kärry,
metalli hevosineen.*

*Mitä aattelee tää harmaapää,
kun kaikki vain ympärillä hyörii,
pörrää ja pyörii.
Niinkö se on tämän ajan tarinan,
ettei puu metsästä viljan suojaksi,
talven tuiskujen tulisten joura vierä.*

Tapani Kontsas

Leo Kyntäjä

Hehkuva hiillos

Siinä hän istuu takkatulen loisteessa, ei vain istu ja tuijota liekkeihin, vaan aina hänellä on työ ahkerissa ja pystyvissä käsissään.

Näinä kahtenakymmenenä vuotena jotka hän on ollut tämän mökin emäntänä on hän lukemattomat kerrat istunut tässä samassa paikassa vartioimassa tulta, silloin kun pakkaneen on paukunut ja tuuli vinkunut nurkissa.

Usein yksin niinkuin nytkin, alku vuosina saatuaan pienen poikansa nukkumaan hän istui tässä tulen ääressä odottaen miestään palaavaksi iltaisin kotiin.

Ei suinkaan joka ilta, vaan vuosi vuodelta yhä useammin jäi mies töistä päästyään kylälle ryyppyseuraan, ei koskaan äidin tarvinnut lähteä pakoon lapsen kanssa vaan aina mies tuli anteeksi pyydellen ja katuen, lupauksin parantaa elämänsä, mutta yhtä monta kertaa nämä lupaukset tulivat rikotuiksi.

Kunnes eräänä kovana pakkasyönä hän jäi tulemta, aamulla hänet sitten löydettiin hangesta kuoliaaksi paleltuneena.

Nyt vuosien kuluttua istuessaan tässä samassa paikassa kulkevat muistot hänen silmiensä editse kuin filminauha. Jälleen hän on yksin, nyt odottaen poikaansa palaavaksi, poikaa josta vuosien varrella on kasvanut reipas nuorukainen.

Ei koskaan hän estele poikaa lähtemästä illoin kylälle, eikä kysele hänen viipymistään, hän ymmärtää nuoria, mutta pojan viipyessä myöhälle herää hänessä pelko ja ahdistus, mutta samalla toivo että poika säästyisi siltä mikä hänen isänsä tuhosi.

Hän havahtuu mietteistään pojan paluuseen. Intoa täynnä tämä kertoo kuinka he nuoret ovat perustaneet raittiusseuran, johon hänet valittiin vetäjäksi, tästä johtuu hänen myöhäinen kotiin tulo.

Takassa ovat puut jo ajat sitten palaneet loppuun, hiillos on lakannut hehkumasta, mutta he istuvat vielä pitkään keskustellen.

Ei varmaan liioittele jos sanoo että siinä tuvassa sinä myöhäisenä iltahetkenä istui kaksi suhteellisen onnellista ihmistä.

Leo Kyntäjä

Erämaa mökki

Se on vanha ja laho, sen seinät ovat kallellaan ja vihreään sammaleen peittämät. Sen tuohikatto on jo aikoja sitten saanut paksun sammaleen ja puista varisseiden lehtien ja havujen muodostaman peitteen, sen savupiippu on kallellaan sateiden ja pakkasten pahasti rappeuttama, mutta yhä se vain seisoo paikallaan kuin uhmaten luontoa.

Mutta tämä erämaamökin suojana tuulia ja myrskyjä vastaan seisoo ikihonkain muorostama vartio, syysmyrskyjen raivotessa niiden rungot kaartuvat sen ylitse ikään kuin ne tahtoisivat sanoa myrskylle ”et tuhoa tätä vanhaa majaa johon olemme niin monen väsyneen erämiehen nähneet astuvan lepuuttamaan jäseniään, sekä kesän tultua paimenpojan sen pihamaalla tuohitorvellaan hiljaa laululintujen kanssa säveliään ilmoille soittelevan.

Astut sisään, majan jyrkä ovi on aina avoinna kulkijalle, sen pieniruutuinen ikkuna on vihreän hometeen peittämä ja antaa valoa sen verran että kun silmäsi tottuvat hämärälle voit tarkemmin tutustua majaan sen harmaiden seinien sisällä.

Kukat jotka majaan tullessasi polun varrelta poimit, asetat ikkunan alla pöyrällä olevaan astiaan, istut paksulle hongasta veistetylle penkille, lasket kätesi pukien varassa olevalle pöydälle ja katselet kuinka aurinگون säteet leikkivät lattialla, johon ne puiden lomitse pienestä neliön muotoisesta ikkunasta tunkeutuvat.

On rauhaisa kevät-kesän aamu, ei mikään nyt häiritse sitä rauhaa joka erämaamökissä vallitsee, kuulet ainostaan tikityksen jonka toukat pienten kellojen lailla sen lahonneissa seinähirsissä aiheuttavat, nouset penkiltä, kävelet hetken lahoudesta notkuvalla lattialla, luot vielä silmäyksen ennen lähtöäsi ympäri majan, tartut puiseen kädensijaan aukaiset narisevan oven ja olet kirkkaassa silmiä häikäisevässä kesäisessä luonnossa.

Tunnet itsesi hartaaksi niinkuin kirkossa käviä, käki kukahtaa läheisessä puussa, hiljainen tuuli humisee ikihonkain latvoissa ja pian on takanasi erämaamökki odottamassa uutta kävijää uusia talvia, uusia kesiä ja uusia kukkia pöydälleen jo aikoja sitten kuihtuneiden kukkiesi tilalle.

Leo Kyntäjä

Ajasta toiseen

Aurinko kun ylenee niin silloin luonto herää
maa lämmön säteet ihanat itseensä nyt kerää,
Taimet pienet kohoaa jo kohta mullan alta
pian ensikukat väreissä jo loistaa kaikkialta.
Myös elo pienen ihmisen on kuin kevään aikaa
mitkä muistot elontielle omakseen hän saikaan
Lapsuus jos on onnekas on muistot myöskin hyvät
sisimpäänsä tallettaa hän silloin kalliit jyvät.

Kesä seuraa kevättä se onhan luonnon laki
jo linnut kaikki laulavaiset ne pesäpuunsa haki,
On ruohonkorsi vihreä ja vilja myöskin tähkii
kesä kaunis tullut on se nyt jo kuultiin nähtiin
Elo nuoren ihmisen on keskikesän aikaa
kivut kasvun kokee hän ja myöskin lemmen aikaa.
Työssä taikka opintiellä kuluu nuoren päivät
lapsuusajan leikkikentät nyt jo taakse jäivät.

Syksyn tullen pelloiltansa maamies korjaa sadon
on mieli silloin iloinen jos välttänyt on kadon.
Minkä hyödyn opinnoistaan toinen taasen saikaan
tää kaikki kuuluu elämään työn ja toimen aikaan.
Nyt voi hän vaikka hetkiseksi istahtaa jo tuoliin
ottaa kantaa menneeseen ja nykyajan huoliin
Oisko voinut aikansa elää ehkä toisin
epäkohdat korjaisin ja muttaisn jos voisin.

Talvi saapuu aikanaan ja lumen maahan heittää
syksytuulen irrottamat keltalehdet peittää —
Tuuli vinha myrskyinen nyt kinoksia tuopi
pakkanen tuo puhdinpoika jäätiet myöskin luopi
Vanhus tuvan lämmössä vain elää muisteloissa
on siihen aikaa hällä nyt on kaikki kiireet poissa.
Tukka harva vaalenee kuin jäis se lumen alle
kai ihminen jo silloin on myös kypsä poimijalle.

A-talot

A-talo suunnitellaan Sinulle, joka etsit
asumisen laatua. Annat arvoa yksilölliselle
suunnittelulle, ammattitaidolle ja haluat
valita kotiisi parhaita materiaaleja. Sinulle
on tärkeää, että rakentamisen ammattilainen
on palveluksessasi. Ota yhteys!

Haluan uuden talokuvastonne

Nimi: _____

Osoite: _____

Aijon rakentaa v. -88 v. -89

Tontti on ei

Jukajan -talot Oy

66470 Jukaja. Puh.961 * 770600,763403

YRITYSJOHTAJAN KULTAKORTTI ON PREMIER.

Vanha kunnon Osuuspankki on toteuttanut ajatuksen uuden sukupolven superkortista, jossa on yhteen muoviin ladattuna kaikki:

Kultakortti on samanaikaisesti sekä pankkikortti, maksuaikakortti että luottokortti. Sillä on maailmanlaajuinen kelpoisuus, todella mittavat luotto-ominaisuudet (järkevällä korolla!) ja suorastaan mahtavat muut edut.

Ostoillasi ei ole ylärajaa. Saat VISA-ostoillesi ja -käteisnostoillesi keskimäärin 45 vrk:n korottoman maksuajan. Voit meillä sopia mittoihisi istuvan reilun luoton.

Voit nostaa käteistä rahaa tuhansista ulkomaisista pankeista ja pankkiautomaateista ja saada vaivattomasti hätäkäteistä.

Sanomattakin on selvää, että tämänveroista yritysjohtajan ja muun vaativan käyttäjän korttia et löydä mistään muualta kuin meiltä Osuuspankista.

***HYVÄÄ JOULUA JA
MENESTYKSELLISTÄ UUTTA VUOTTA***

Kyrönmaan Osuuspankki

syö kotimaisia vihanneksia

RAPILAN PUUTARHA

LAIHIA, PUH. 770 131
OSTA KAUPASTA

FIATAGRI

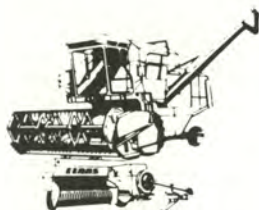
FIATAGRI

FIATAGRI

HUOLTO JA KORJAUKSET

CLAAS-PUIMURIT JA
PAALAIMET

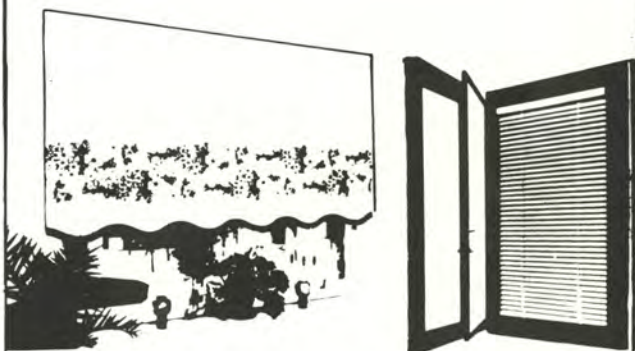
Korjaamoltamme myös laadukkaat
Castrol tuotteet.
voitelun asiantuntija

KONEHUOLTO LAURI KIRJAVA Isokyrö 713 644
auto 949 362440

Hyvää Joulua

*Lahja- ja
taloustavaroita*

Rullaverhot, sälekaihtimet
Isoäidin verhotangot
Pystylamelli verhot,
taite- ja paljeovet
KALLION KAIHDIN

Puh. 961-110 115, VÖYRINKATU 14

JOHAN PUU
61550 ORISMALA puh. (964) 724 798

Tehtaanmyymälä avoinna ark. klo 9—15.30

KELLOSEPÄNLIIKE

Rimpeläinen

Puh. 713 129

LEHTOSEN KUKKA JA HAUTAUSPALVELU

Pertti ja Marjatta Lehtonen
61500 Isokyrö
Puh. työ (964) 713 884
koti (964) 713 728

KOSMETOLOGINEN HOITOLA

TUIJA

Valtaala puh. 724 502

Hyvää Joulua

KIRJANPITOTOIMISTO

ALLI KOSKINEN

Puh. 713 672

KYRÖNMAAN KUKKA

Isokyrö puh. 964-713663

KAUPPAPUUTARHA LEPISTÖ KY

Ylistaro puh. 964-740 395

Valokuvausliikkeet

K. J. Mielty Ky

Isokyrö Tervajoki
P. 964-713 248 P. 961-785 441

PETRINELLA

61500 ISOKYRÖ PUH. 713 555

Kaivinkonetyöt

Hannu Korvola

puh. 785 132

Toivotamme asiakkaillemme

Hyvää Joulua

A. K. SARPON LIIKENNE Ky

TIELIIKENNE Oy

K. A. Hämeenniemi Oy
Seinäjoki puh. 140 424

TERVAJOEN KELLO
Arvi Kujala
Puh. 785 117

T:mi J.A. KEKO
66440 TERVAJOKI
Tervajoki puh. 961 - 785 109

lähikauppias
MUNKKI
Tervajoki 785 088

A-ryhmän urakointia
TOIKAN SÄHKÖTYÖ

Oy Kyrönpelto
Tervajoki Puh. 785 247

66440 Tervajoki
puh. 185 410
auto 949-364160

TERVAJOEN AUTOHUOLTO
HEIKKILÄ & TAMPSI
Puh. 961/785 626

TOIKAN
TILIPALVELU
Sirpa Toikka
puh. 185 410

URAJ
Myymälä-leipomo-baari
TERVAJOKI p. 785 053

T:mi Metallityö
Nyyssä

Tervajoki 785381

Yritystoimintaa 20 vuotta

Kiitämme asiakkaitamme ja liiketuttaviamme
kuluneista vuosista

TOIVOTAMME KAIKILLE
HYVÄÄ JOULUA

AILA JA MARKKU LEHTIÖ

<p>Tanun - Tavara T. LEHTONEN Orismala puh. 724 504</p>	<p>ISONKYRÖN SALAOJAKONEYHTYMÄ puh. 724281</p>
<p>ISONKYRÖN APTEEKKI Puh. 713 231</p>	<p>NOUTO-ROMU POUTUN KORJAAMO SEPPO POUTTU puh. 724 576 Orismala</p>
<p>AUTO- JA KONEKORJAUKSET HANNUN PAJA KATSASTUS NÄYTTÖ Isokyrö puh. 713 218</p>	<p>ISONKYRÖN KEMIKALIO Puh. 713 116</p>
<p>OLLILAN VAATETUSLIIKE Isokyrön keskusta KOP:n liiketalo puh. 713 211</p>	<p>Auto- ja konekorjaamo HEIKKI LEHTONEN ISOKYRÖ — puh. 713 268</p>
<p>VIDEOVUOKRAAMO ARMIDA Hannele Erkkilä Isokyrö puh. 713 618</p>	<p>KYRÖNMAAN SAMMUTIN - HUOLTO KY Puh. 713 480</p>
<p>TYYKI OY ISOKYRÖ puh. 713 721</p>	<p>KOSMETOLOGINEN HOITOLA MARITTA Puh. 713 727</p>
<p>ISONKYRÖN KIRJANPITOPALVELU KY VEROTBOYS puh. 713 560 ISOKYRÖ</p>	<p> ISOKYRÖ, puh. 713 411</p>
<p>KYRÖNMAAN OPTIIKKA TERVAJOKI • Puh. 961-785 440</p>	<p>K-VALINTA HATTUNEN ISOKYRÖ PUH. 713 190</p>

OLTERMANNI

Fuustoa

Kyrönmaan Osuusmeijeri

Puh. 713 039

ASA

Kodinkone- Radio ja TV-talo

**ISONKYRÖN
KONEPISTE KY**

Asko Pollari

Isokyrö, puh. 713 416

Siemens

SONY

Rosenlew

- Osta takuulelu lapselle
- Laadukkaat lahjatavarat aikuisille

Leenan Lelu ja Lahja

61500 ISOKYRÖ puh. 713 737

**KAIVINKONE
URAKOINTI
P. KUJALA KY**

Isokyrö puh. 713 263, 949/365 663

Kuljetus omalla lavetilla
kaikkia maanrakennusalan töitä.

Uudet Mazdat ja tunnetusti
hyvät vaihtoautot

E.Taulun autoliike

TERVAJOKI PUH. 961-785 056
VAASA PUH. 120 180

VARAOSAT TERVAJOELTA

KYRÖN

AUTO-OSAT KY

TERVAJOKI ☎ Varaosat 961-785 461
Huolto 961-785 462

Ark 9 - 17
Per 9 - 18
lau 9 - 13

— varaosat
— autotarvikkeet
— renkaat
— akut
— öljyt
— työkalut

TOYOTA-HUOLTO TERVAJOELTA

KYRÖN

AUTO-OSAT KY

TERVAJOKI ☎ Huolto 961-785 462
Varaosat 961-785 461

TOYOTA TOYOTA
ALKUPERÄISOSAT HUOLTO

— huollot
— korjaukset
— säädöt
— rengastyöt
NYKYAIKAISIN ERIKOISLAITTEIN

Ark
klo 8 - 16

AMMATTITAIIDON PERINTEITÄ VUODESTA 1936

Tervajoen Kiviveistämö Oy

VALMISTAA HAUTAKIVIÄ YM. KIVIALAAN KUULUVAA
Tervajoki - puh. 785 248

Maatalous

NOROLAMPI Ky

Tervajoki

785023

*Hyvää Joulua
ja Onnea Uudelle Vuodelle
1988*

T-KYRÖNTORI
puh. 714 100

TARKKAMARKKA
puh. 713 944

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*
T. V. Kontturi
K-lähikauppa
Valtaala

— PALVELEMME MYÖS
TAVARAIN KOTIINKULJETUKSELLA

— SOITELLAAN

puh. 724 502

Valtuutettu Massey Ferguson huoltokorjaamo.

ESAN PAJA Ky

Lehmäjoki puh. 724 340,
autoradiopuh. 949363834

Isonkyrön
Betoni Oy

66440 Tervajoki puh. 961 -785 133,785 137

SORA-ASIOISSA ISONKYRÖN KULJETUS OY

Hakala Raimo
Kahelin Risto
Kukila Matti
Kujala Heikki
Kujala Paavo

Pollari Lasse
Ristiluoma Jorma
Ristiluoma Martti
Tarkkanen Arvo

EDULLINEN OSTOPAIKKA ORISMALASSA

— ELINTARVIKKEET —KODINTARVIKKEET
—TALOUSTAVARAT —TEKSTIILIÄ

**KYLÄKAUPPA
LEPPILÄHTI**

ORISMALA Puh. 964-724536

*Emme hikoile turhaan
Haluamme antaa parhaamme,
koska tiedämme, että paikallislehti
luetaan tarkkaan.
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

Pohjankyrö -lehti

Valoisa Joulutalo

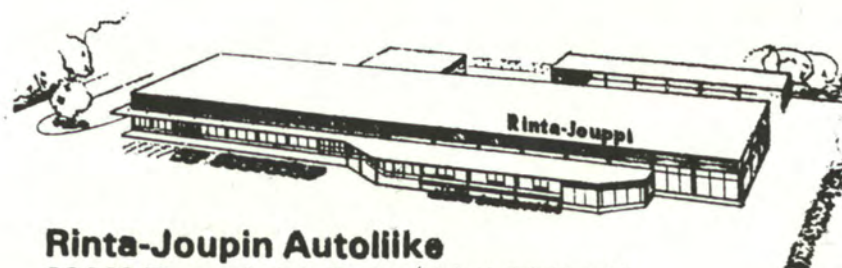

- stereot — videot — TV:t — pölynimurit
- kahvinkeittimet, ym. ym. edullisin hinnoin

KYRÖNMAAN SUURIN KORISTEVALAISIN VALIKOIMA

*KIITÄMME KULUNEESTA VUODESTA JA
JA TOIVOTAMME JOULURAUHAA SEKÄ
ONNEA VUODELLE 1988*

**Rinta-Joupin Autoliike
66440 Tervajoki Puh. (961) 785 142**

TOYOTA

**Tule viihtymään
mukavaan pihvi- ja
tankkauspaikkaan**

Ark. .... 7—22

Lauan. .... 8—22

Sun. .... 10—22

KESOIL

JUHANI UDELIUS
Tervajoki, p. 785 110

Ystävällisesti

Syväää Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta

POLYNO Oy

Tervajoki
puh. 785 297

Lahjat tehdas- myymälästä

POISTOERIÄ HUIPPUHALVALLA
TERVAJOEN HACKMANILTA! TULE!

- EKSTRA-HALVAT HAVIN KYNTTILÄT
- VUOAT • PAISTINPANNUT
- LUSIKAT, HAARUKAT JA VEITSET
- KATTILOITA • myös Arabian ja Nuutajärven tuotteita
- PALJON MUUTA KÄYTTÖTAVARAA ITSELLE TAI LAHJAKSI

TERVAJOKI
Puh. (961) 785 430
AVOINNA:
MA-Pe 10—18
La 9—14

Suoritamme kaikki rakennustyönne
kilpailukykyisin hinnoin

Omakotirakentaja

Hoidamme talonne suunnittelun,
lupahakemukset ja rakennustyön
"avaimet käteen" -periaatteella
edullisesti

**RAKENNUSLIIKE
R. LIDMAN OY**

Vehkaluomantie, 66400 Laihia
puh. 771 414, autopuh. 949 363 355

*Jouhuruuhaa ja
Hyvää Uutta Vuotta!*

MF- ja Valmet-traktorien
vuosihuollot,
ajankohtainen asia.

KORJAAMO
Heikki Maunuksela Ky
61550 ORISMALA. Valtaala ☎ 964-724556

Lomake- ja väripainatukset meiltä

KYRÖN PAINO
Tervajoki Puh. 961-785 482

Toivotamme
kaikille
asiakkaillemme

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta vuotta

KANSALLIS-OSAKE-PANKKI
ISKYRÖ — TERVAJOKI

**Hyvää Joulua
toivottaa
Parturi-Kampaamot**

**KUJALA RAILI
MELANEN RAIJA
RÄSÄNEN LEENA
LATVAKOSKI EIJA
HAUTALA ANNE
TERÄVÄINEN TARJA
PERKIÖ MARJATTA
LEHTONEN RAILI
LEHTIÖ AILA**

**Louhintaa • Kaivua •
Maansiirtoa • Piikkausta**

**Kyrönmaan Maansiirto
Maunuksela Ky**

Puh. 964/724 513

autopuh. 94040/65613

Kenkä-Aitan Tertut ja Eila
kiittävät asiakkaitaan
kuluneesta vuodesta ja
toivottavat

*Rauhallista Joulua
ja
Onnekasta
Uutta Vuotta!*

**ISONKYRÖN
KENKÄ-AITTA
713405**

*Hyvää Joulua
Onnea vuodelle
1988*

P. SAARI OY
ISOKYRÖ puh. 713 344

RAKENNUSTARVIKE KY
BUCKMAN & MULLOLA
ISOKYRÖ puh. 713 362

KULJETUSASIOISSANNE

VAASAN

**KIITOKULJETUS
OY**

Konttori: Isokyrö puh. 713 209

VAATIVIIN KOHTEISIIN KORKEAN TEKNOLOGIAN TUOTANTOVÄLINEET

- kappaleenkäsittelyrobottijärjestelmät
- erikoistyöstökoneet
- kokoonpanokoneet
- yhdistetyt erikoiskoneet

Meillä on näyttöjä korkeasta osaamisestamme
vaativissa kohteissa.

PLANTOOL OY

automation

61500 ISOKYRÖ Puh. 964-713516

Gislaved

FROST

Kuule mitä sinulle puhutaan

- Aja äänettömästi
- Valitse

Gislaved renkaat

Fiat myynti ja huolto
kupen·auto
Isokyrö Puh. 964 - 724661

Radiot—TV—Stereot—Videot
Kodinkoneet vähällä rahalla
Laihialta

Lahdenmaan Radio ja TV
Laihia—puh. 770 443

KODINKONEHUOLTO Ky

Lastenkodinkatu 10

VAASA
klo 9—17

puh. 114 513 114 505
kotiin 762 450 tai 168 179

- Asea-Skandia • UPO • Rosenlew • Elektroheliös •
- Electrolux • Atlas • Volta • Strömberg • Expert •
- Talopesukoneet • Kylmiöt • Maidonjäähdyttimet • AEG

Hyvää Joulua

POHJANKYRÖN AUTO KY

Hyvää Joulua

HKL Markkula Ky

Vedenoja puh. 785 422

Hyvää Joulua!

Rakennus Palomäki Ky

Ristontie
66400 LAIHIA
puh. 961-770 606

Asuntotuotantoa Välimäessä

Rakennusyhtymä

Mäki & Jokinen

Pientalo urakointia urakalla ja laskuun

Puh. 785 498 — 713 682

A & J. Uusihaka

Kaivinkone urakointia
Kivien porausta ja ammuntaa
Kivien- ja maansiirtoa
Turve ja ruokamullan kotiin kuljetus
Tervajoki 785 269

Joulurauhaa ja Hyvää Uutta Vuotta

JYLLINKOSKEN SÄHKÖ OY

ISOSSAKYRÖSSÄ

Piiriesimies A. VIRTÄ puh. 713 142

PÄÄKONTTORI KURIKKA puh. 502 400

SORAN TARVITSIJAT

Saatavana betoni- ja salaoja soraa, myös seulottuna.

Sekä muuraus- että täytehiekkää.

Lisäksi tela-alustaista kaivinkonetta saatavana kaivuutöihin

Konesiirrot omalla lavetilla

JORMA KANGAS **JYRKI KANGAS**

Puh. 724 277

LEHMÄJOKI

Puh. 724 344

*Kiitämme
yhteistyövuodesta 1987
ja toivotamme Teille
Rauhaisaa Joulua
ja menestyksellistä Uutta Vuotta 1988*

**KURIKKA
PAINO**

UUDISRAKENTAMISTA, PERUSKORJAUSTA,
SUUNNITTELUA

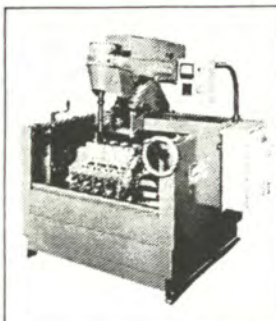
Rakennuspalvelu P. HAAPOJA KY

61500 ISOKYRÖ puh. 964-713 477 tai 949-364895

Arwidson-takuulla

**OLEMME ERIKOISTUNEET
MOOTTORINOSIEN
KONEISTAMISEEN!**

*Kysy meiltä mitä maksaa
sylinterin poraus, kampi-
akselin hionta tai kansi-
työt. Meiltä saat myös
huippulaatuiset Arwidson-
takuuvaraosat.*

**SEINÄJOEN
MOOTTORIHOMO**

Pohjankaari 10 60120 Seinäjoki 964-149 511

VARAUDU YLLÄTTÄVIIN TILANTEISIIN!

KÄYTÄ LÄHIVAKUUTUKSEN KOTIKENTTÄ-
ETUA HYVÄKSESI

PAIKALLINEN — VAIHTOEHDOISTA
PAREMPI

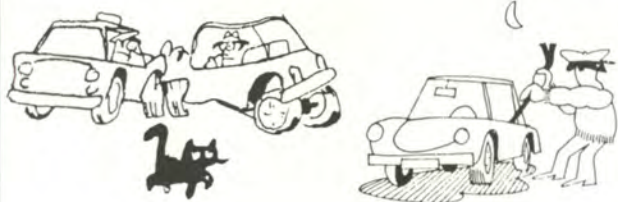
VAKUUTUKSET KYRÖÖSTÄ — TOTTAKAI

**POHJANKYRÖN
LÄHIVAKUUTUS**

Isokyrö

964/713315

ISONKYRÖN KONEMAALAUUS KY

- ★ Kuorma-autot
- ★ Maansiirtokoneet
- ★ Maatalouskoneet
- ★ Henkilöautot
- ★ Vanteet
- ★ Muut koneet ja laitteet

Rauno Kettula 964-713 443

HIEKKAPUHALLUKSET JA MAALAUKSET
TEHOKKAALLA JA NYKYAIKAISELLA
KALUSTOLLA.

KULJETUKSIA

Käsin käsiteltävistä
hiabilla hoideltaviin

V. IKOLA

Puh. 713 078, auto 94040/61778

KOLARIKORJAAMO - AUTOMAALAAMO

autokorjaamo

Mäkipaja Oy

ISOKYRÖ puh 964 - 713701

*Hyvää Joulua ja
Uutta Vuotta*

**LIKENNÖITSIJÄ AIRI
JA TAPANI KANGAS**

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

Autoliike
J. RUUTI Oy
TERVAJOKI, puh. 961-785 339, 785 140

HYVÄÄ JA RAUHALLISTA JOULUA

**Maatalous
MATTI PAASI**

MYYMÄLÄ JA VILJAVARASTO
ORISMALA PUH. 724 588

**FYSIKAALINEN HOITOLA
JOHANNA ULVINEN KY
PUH. 713 715**

KYRÖNMAAN TILITOIMISTO

Puh. 713 526

ISONKYRÖN FYSIKAALINEN HOITOLAITOS

Isokyrö • Puh. 713 467 • Vähäkyrö • Puh. 784 598, autopuh. 949365480

FYSIKAALISET HOIDOT

Lämpöhoidot
Hieronta
Lääkintävoimistelu
Vetohoidot
Sähkökipuhoidot

KIRURGIAN ERIKOISLÄÄKÄRIT

Jussi Kangas
Pertti Kuusisto
Reijo Syrjä
yksityisvastaanotto
Isossakyrössä

HIERONTAPALVELU

Osa- ja kokohieronnat
ilman lähetettä
Hieroja Erkki Latvala

VAPAA-AJAN PALVELUT

Vähässäkyrössä
Sauna + uima-allas
Solarium

Rauhallista Joulua
ja
Hyvää Uutta Vuotta

 DIESEL KORJAAMO
V. KUJALA
ISOKYRÖ 61500 KP 4 PUH. 964 - 724 561

Kiittäen kuluneesta
vuodesta
Toivotamme
asiakkaillemme

HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA
UUTTA VUOTTA

WAASKO Isokyrö

Syväää Joulua

TOIVOTTAAN ISONKYRÖN KUORMA-AUTOILIJAT

Erkkilä Markku & Seppo Oy

Ikola Veikko

Kuivila Eero

Kujala Erkki

Kuljetus J. Kujala Ky

Kukila Jarmo

Laine Heikki

Markko Helke

Markko Heikki

Mullola Erkki

Rauhala Mauno

Riihimäki Väinö Ky

Riihimäki Kalevi

Rinta-Koski Elmer

Saukko Juhani

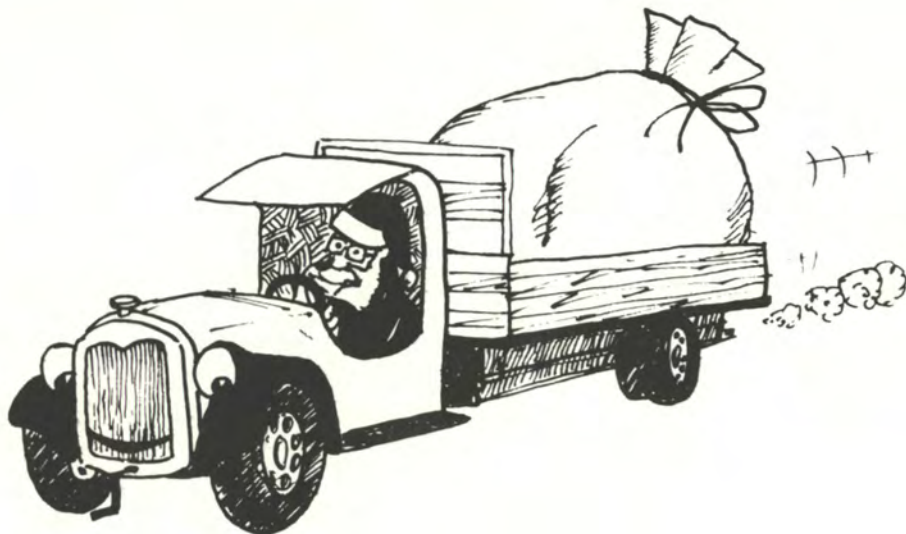
Sillanpää Esko

Suomela Antti

Suomela Jorma

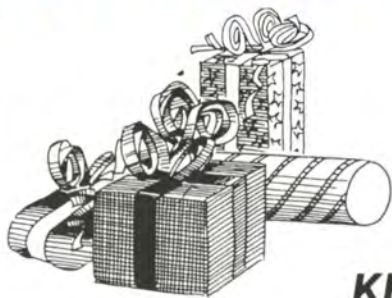
Vaasan Kiitokuljetus Oy

Ylinen Lauri Ky

**KIITÄMME OHIKIITÄNEESTÄ VUODESTA
JA TOIVOTAMME ASIAKKAILLEMME
JA LIIKETUTTAVILLEMME**

**HYVÄÄ JOULUA
JA ONNELLISTA
UUTTA
VUOTTA**

**KETTULAN
KAUPPAHUONE JA HENKILÖKUNTA**

K

*Kiitämme ilmoittajia
ja kirjoittajia*

Isonkyrön Yrittäjät r.y.

Hyvää Joukua
ja Onnellista
Uutta Vuotta

ISONKYRÖN

SÄÄSTÖPANKKI